

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra jihoslovanských a balkanistických studií

Bakalárska práca

Ivona Oláhová

Recepcia a vývoj Sinjskej alky

Development and Perception of the Sinjska Alka

Praha 2015

Vedúci práce: PhDr. Jaroslav Otčenášek, Ph.D.

Na tomto mieste by som sa rada poďakovala PhDr. Jaroslavovi Otčenáškov, Ph.D. za odborné vedenie práce a za cenné rady, ktoré mi behom vedenia práce poskytoval.

Prehlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne, že som riadne citovala všetky zdroje a použité pramene a literatúru a že práca nebola využitá v rámci iného vysokoškolského štúdia či k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe dňa 10.7.2015

.....

Anotácia

Práca predkladá tému rytierskeho jazdeckého turnaja Sinjska alka , ktorá sa už po tri stáročia odohráva v meste Sinj. Práca sa snaží aj nezainteresovaného čitateľa oboznámiť nie len s týmto turnajom, ale aj s oblasťou odkiaľ pochádza teda Cetinskou krajinou. Samotný vývoj Sinjskej alky je zasadený do dejinného vývoja. Práca venuje významnú pozornosť nie len samotnému popisu priebehu turnaja ale sa zameriava na zaznamenanie všetkých sprievodných elementov ktoré ju sprevádzajú (slávnostný sprievod, kroje, výzbroj, výstroj, organizácia rytierskeho spoločenstva). Práca je doplnená o dobové a súčasne fotografie, ktoré majú priblížiť vizuálnu stránku tohto slávneho chorvátskeho turnaja.

Kľúčové slová

Sinjska alka, Sinj, Cetinska krajina, Sinjska krajina, rytiersky turnaj, kroje, kostýmy, alka

Abstract

This paper presents Sinjska alka, a knight's jousting tournament that has been held for the last three centuries in the town of Sinj. The paper aims to enlighten even a layman as to not only the particularities of the tournament, but also the region where it is set: the region of Cetina. In this paper, I have strived to put the development of the Sinj alka itself into a broader historical context. It not only pays special attention to the proceedings of the tournament proper, but it also focuses on the accompanying elements (the festive procession, Alka costumes, Alka tournament arms and organization of the Alka Tournament Society). The paper is supplemented with historical and contemporary photos that should bring the visual aspect of this famous Croatian tournament closer.

Keywords

The Alka tournament, Cetina march, Sinj march, Knights tournament, costumes, alka

Obsah

Zoznam skratiek.....	2
Úvod.....	3
1. Cetinská krajina a Sinj	6
1.1. Prvé osídľovanie a Ilýrske obdobie.....	7
1.2. Turecká expanzia v Cetinskej krajine	9
1.3. Cetinska krajina po odchode Turkov	12
1.4. Cetinská krajina v 20. storočí.....	13
2. Historický vývoj Sinjskej alky	17
2.1. Bojové hry a rytierske turnaje	17
2.2. História Sinjskej alky	19
3. Alka: rysy, črty a priebeh turnaja	25
3.1. Rytierska alkarská spoločnosť	25
3.2. Závodná dráha	28
3.3. Kroje Sinjskej alky	30
3.4. Zbrane Sinjskej alky.....	35
3.5. Deň turnaja	36
Záver	40
Zoznam použitej literatúry	42
Zoznam obrázkov:	45

Zoznam skratiek

VAD	Vitešsko alkarsko družstvo (Rytierska alkarská spoločnosť)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizácia OSN pre vzdelávanie, vedu a kultúru)
NDH	Nezavisna država Hrvatske (Nezávislý štát Chorvátsko)

Úvod

Sinjska alka je rytiersky turnaj, ktorý sa každoročne po dlhé stáročia koná v oblasti dalmatínskej Zagory. V Chorvátsku je považovaný za veľký unikát, ale nezainteresovaným jej samotný názov veľa nenapovie a preto si dovoľím hneď v úvode stručne priblížiť význam tohto pomenovania. Názov turnaju ako aj jeho história sú priamo prepojené s mestekom Sinj v Cetinskej krajine. Turnaj vznikol ako reakcia na víťazstvo Sinjanov nad tureckou armádou v období vojenských výbojov na Balkán. Samotné slovo *alka* v sebe nesie dva významy. Alka reprezentuje malý kovový kotúč, ktorý je zavesený nad závodnou dráhou vo výške približne troch metrov nad zemou. Súťažiaci teda *alkarski rytieri* majú za úlohu zasiahnuť jej stred a tým si pripísať body potrebné k víťazstvu. Alkou sa nazýva aj hlavný deň tohto trojdňového turnaja, ktorý zvyčajne pripadá na prvú nedeľu mesiaca august.

So Sinjskou alkou som sa osobne dostala do kontaktu pred dvoma rokmi počas mojej turistickej návštevy Chorvátska, kedy som sa jej osobne zúčastnila. Sinjska alka ma skutočne uchvátila, ale ako nezainteresovaný turista som mala len malú znalosť o tradícii a histórii pre Chorvátsko tak významnej kultúrnej tradície. Zámer hlbšie porozumieť Sinjskej alke a rozšíriť si poznatky ma priviedol k zisteniu, že v českom a hlavne slovenskom prostredí je táto súťaž fakticky neznáma. Práve toto zistenie ako už aj vyššie spomenutá snaha rozšíriť si vlastné znalosti sa stali primárnymi dôvodmi ktoré stali za výberom tejto témy.

V tejto práci si predkladám za úlohu oboznámiť jej čitateľa so základnými rysmi, históriou, pôvodom a taktiež priebehom samotného turnaja. Predkladaná práca sa snaží zmapovať jednotlivé vývojové obdobia nie len samotného turnaja, ale aj regiónu odkiaľ pochádza. Sinjska alka nie je autochtónny rytiersky turnaj a preto by bolo zaujímavé skúmať jej blízkosť s iným podobným turnajmi. V predkladanej práci spomeniem podobnosť niektorých hier s Alkou, do úvahy som ale brala obmedzený rozsah tejto práce a preto sa primárne zameriam iba na Sinjsku alku. Jadro mojej práce tvorí pochopiteľne samotná Alka a z toho dôvodu je jej venovanej najviac priestoru. Celkový charakter tohto historického turnaja tvorí niekoľko elementov (kostýmy, výzbroj, výstroj, slávnostný sprievod) navzájom nerozlučne spätých. Tieto elementy sú pre svoju symboliku nezameniteľné a aby nedošlo k skresleniu celkového obrazu Sinjskej alky v práci budú zastávať dôležité miesto.

Pri písaní práce som čerpala z rôznorodých prameňov, ktoré sa venujú Sinjskej alke a ktoré som obohatila aj o vlastné poznatky. Tie sú opreté o vlastné pozorovanie, informácie získane pri rozhovoroch s obyvateľmi Sinja, archívny a kronikársky výskum, sekundárnu literatúru a dobovú tlač. Základným zdrojom informácii bola monografia Dušana Jurića s názvom *The Alka tournament of Sinj*. Tato nanajvýš prínosná publikácia obsahuje informácie o histórii turnaja ako aj celého kraja. Podrobne rozoberá aj priebeh turnaja a sprievodné elementy, ktoré ho sprevádzajú. Kniha je tiež doplnená veľkým počtom fotografií s výstižnými popismi. Dôležitým zdrojom informácii boli publikácie od Jura Simića, ktorý ako rodák z tejto oblasti zasvätil veľkú časť svojho života práve téme Sinjskej alky a histórii Cetinskej krajiny. Prednými zdrojmi pri písaní práce boli jeho publikácie *Sinjska alka: Informativny vodic po Cetinskoj prajiny* a *Iz povjesti alke*. Za veľmi prínosnú zdroj môžem označiť knihu Ivana Markovića s názvom *Sinj i njegovo slajve*. Ďalej som pri písaní využila veľmi zaujímavú publikáciu s príznačným názvom *Alka* od Borisa Ljubicića. Napriek tomu že sa jedna skôr o obrázkovú monografiu obsahuje veľmi výstižný informatívny prierez histórie a pôvodu tejto hry. Pri písaní som čerpala aj z početných článkov Toniho Paštara, ktoré sa pravidelne objavujú v poprednom chorvátskom denníku *Slobodna Dalmacia*.

Oblasť Cetinskej krajiny je historicky veľmi bohatá a silný vplyv expanzívnej tureckej moci na Balkáne značne poznamenal jej charakter ako aj kultúru. Celá prvá kapitola sa venuje dejinným premenám v kraji od dôb prvého osídľovania k obdobiu tureckej expanzie na Balkán, nasledovný odchod Turkov, až po udalosti 20. storočia.

Druhá kapitola tejto práce sa venuje historickému vývoju Sinjskej alky. Snaží sa o predstavenie významu hier tohto typu pre spoločnosť a súčasne zachytiť zmeny a vplyvy ktorým Alka členila v dôsledku dejinných zmien. Tu z časti načrtnem význam prepojenosti Alky s národným vedomím nie len Sinjanov ale aj Chorvátov.

Tretia a zároveň posledná kapitola sa snaží byť viac etnografického charakteru. V nej som sa bližšie zamerala na popísanie organizácie a priebehu Sinjskej alky a všetkých jej sprievodných elementov. Charakterizuje ju predovšetkým snaha čitateľovi čo najlepšie popísať samotný priebeh tohto turnaja a zachytiť kultúrnu pestrosť tejto udalosti. Táto kapitola je doplnená aj sprievodnými fotografiami. Tie mi bolo umožnené získať práve počas

mojej návštevy tohto turnaja vďaka veľmi ústretovej snahe Rytierskeho alkarského spoločenstva, ktoré sa stará o organizáciu a súčasne propagáciu turnaja. Právě behom svojej návštevy som sa stretla s veľkou ochotou domácich Sinjanov , ktorí boli vždy ochotný podeliť sa so mnou o svoje znalosti a dojmy.

1. Cetinská krajina a Sinj

Skôr než prejdem priamo k samotnej ústrednej téme mojej práce, teda Sinjskej alke považujem za nevyhnutné pokúsiť sa o prestavenie samotného regiónu Cetinskej krajiny a mesta Sinj, pre ktorý „Alka“ predstavuje neoddeliteľnú súčasť ich bohatej a slávnej histórie.

Priestor chorvátskej Dalmácie je známy svojím drsným hornatým charakterom.¹ V tejto oblasti môžeme len skutočne zriedkavejšie naraziť na väčšie územia pokryté úrodnými nížinami. Medzi prírodne najbohatšie územia nepochybne spadá údolie rieky Cetina a podľa nej nazvaná *Cetinska krajina*. Týmto rovnomenným názvom sa rovnako označuje oblasť horného a stredného toku Cetine od svojho prameňa až po ústie rieky u mesta Trilj, ohraničenú planinským reťazím pohorí Dináre a Svilaje, ktoré vytvárajú prirodzenú bariéru tejto oblasti. Údolie rieky Cetina predstavuje po geografickej stránke unikátne miesto. Práve tento fakt zapríčiniť, že inak celistvé územie bolo administratívnou správou často rozdeľované. Už aj oddávna je táto oblasť dislokovaná do dvoch územných celkov. Prvá severnejšia časť ktorá sa rozprestiera v katastri obce Vrlika – tzv. *Vrlička krajina* a južná, ktorá zahŕňa oblasť bývalej sinjskej a triljskej mestskej správy – tzv. *Sinjska krajina*.² Nížinaté územia v okolí riek Cetina a Ruda boli v minulosti miestami častých záplav. Tie mali za následok výdatné zavlažovanie pôdy pre poľnohospodárstvo, ktoré boli mimo pastierstva hlavnou obživou v týchto krajoch. Na druhej strane ale tieto rieky v minulosti výrazne poškodili archeologické pozostatky rímskeho legionárskeho tábora *Tilitium* v oblasti mesta Trilj.³ Pozostatky tohoto kedysi strategicky významného vojenského tábora je možné ešte aj dnes navštíviť u obce Gardun. Obecne sa táto oblasť a susedné regióny nazývajú *Dalmatinska zagora* (Dalmatské záhorie).

¹ <http://www.euraxess.hr/sitegenius/topic.php?id=283> 18.3.2015

² JURIC, Šime.: Sinjska Alka. Informativni vodič po Cetinskoj krajini. Zagreb 1965, s. 10

³ FORTIS, Alberto.: Put po Dalmaciji. Zagreb, s. 198

Vzhľadom na vzťah tejto práce k celej oblasti Cetinskej krajiny budem často sa prelínajúce názvy Sinjskej a Cetinskej krajiny používať ako identické, tak ako tomu činí aj predný odborník na túto oblasť Šime Jurić.⁴

1.1 Prvé osídľovanie a Ilýrske obdobie

História Cetinskej krajiny je pre jej obyvateľov previazaná neprestajnými konfliktami, ktoré po stáročia ovplyvňovali život jej obyvateľov ale rovnako zasahovali a mali priamy odraz na kultúrnej histórii tejto oblasti.

Približne v prvom storočí pred Kristom sa začal na území Cetinskej krajiny začal usádzať staroveký národ indoeurópskeho pôvodu, Ilýri.⁵ Práve oblasť Cetinskej krajiny ako aj jej susedné územia boli obsadené bojovým kmeňom nazývaným *Delmati* alebo inak *Dalmati*. Práve podľa nich Rimania pomenovali veľké časti Ilýrskych území *Dalmatia* (Dalmácia). V polovici 3. storočia pred Kr. kmene žijúce v oblastiach stredného a južného Jadranu vytvorili konfederáciu v podobe Ilýrskeho kráľovstva, ku ktorému sa pripojili aj Dalmati. Dalmati sa kvôli expanzívnym snahám Rímskeho impéria dostali do priameho konfliktu s Rimanmi ktorý s rôznymi prestávkami trval niekoľko storočí, pokiaľ sa Rímske impérium definitívne nezmocnilo ilýrskych území.⁶ Okupácia ilýrskych území Rimanmi znamenala postupnú integráciu Dalmatov do novej provincie. Rimania začali budovať nové cesty a kolónie kam sa dosídlilo viac či menej romanizované autochtónne obyvateľstvo. Práve v blízkosti Sinju bola vystavaná dôležitá cesta, ktorá spájala prímorskú Salonu⁷ s vnútrozemím.⁸ Najvýznamnejším rímskym osídlením v oblasti Cetinskej krajiny bol už vyššie spomenutý legionársky tábor *Tulurium* a kolónia *Aequum* (*Colonia Claudia Aequum*)⁹ ktorá bola nefalšovaným rímskym mestom nachádzajúci sa v blízkosti Sinja.¹⁰ Samotná

⁴ JURIĆ, Šime.: Sinjska Alka. Informativni vodič po Cetinskoj krajini. Zagreb 1965, s. 10

⁵ de LAET, Sigrfried J., HERRMANN, Joachim.: History of Humanity: From the seventh century B.C. to the seventh century A.D.. UNESCO 1996, s. 222

⁶ DZINO, Danijel.: Illyricum in Roman Politics, 229 BC-AD68. New York 2010, s.49-52

⁷ Salona bolo antické, hlavné mesto rímskej provincie v v blízkosti dnešného prístavného mesta Split. Mesto zaniklo približne v 7. storočí.

⁸ <http://www.solin.hr/index.php/povijest-grad/salona> 25.3.2015

⁹ *Colonia Claudia Aequum* bola rímska kolónia nachádzajúca sa približne v oblasti dnešnej dediny Čitluk v bezprostrednej blízkosti mesta Sinj. Kolónia bola založená rímskym cisárom *Claudiusom* (41-45 pred Kr.) a bola jedinou kolóniou tejto oblasti.

¹⁰ GABRIČEVIĆ, Branimir.: Iz antičkog perioda Cetinske krajine. Split, s.102 (čalok v knihe Cetinska krajina od prehistorije do odlaska Turaka, Hrvatsko arheološko društvo. Split 1984, s. 102)

ilýrska populácia sa podieľala na rozvoji Rímskeho impéria a to predovšetkým v osobe jedného z najmocnejších rímskych cisárov Diokleciána¹¹, ktorý bol pôvodom Ilýrec.

Po storočiach trvajúcej rímskej nadvlády nadišlo roku 375 obdobie výbojov ázijských Húnov¹² ktorí katalyzovali obdobie veľkého *sťahovania národov*.¹³ V tomto období sa Západorímska ríša nachádzala v hlbokkej kríze, ktorá v roku 476 po desaťročiach stagnácie vyvrcholila jej pádom. Pád Západorímskej ríše znamenal pre sa oblasť Cetinje veľmi turbulentné obdobie v ktorom sa spoločne s Dalmáciou ocitla pod vládou Ostrogótov. Necelé storočie neskôr sa stala súčasťou Byzancie alebo inak aj Východorímskej ríše a to do roku 614 kedy Avari dobyli Salonu – správne centrum Dalmácie.¹⁴

S pádom Západorímskej ríše sa začína meniť aj etnická štruktúra juhovýchodnej Európy na ktorej územia prichádzajú Slovania a začiatkom 7. storočia Chorváti začínajú s osídľovaním Jadranského pobrežia. Chorváti sa po príchode do juhovýchodnej Európy nezískavajú iba novú domovinu ale aj novú vieru, keď sa dostávajú do kontaktu s kresťanstvom, ale iba pozvoľna.¹⁵

Na začiatku 9. storočia bol korunovaný prvý chorvátsky kráľ Tomislav¹⁶ a s jeho osobou sú v historických záznamoch spomenutí aj Cetinski župani. Chorvátsky samostatný štát ale dlho neexistoval. Na jeho susedných územiach sa sformovali dve silné expanzívne mocnosti - Benátčania v Jadranskom mori a Maďari v Panónii. V roku 1102 po zrážke chorvátskych kmeňov s maďarským vojskom je prijatá takzvaná personálna únia Chorvátska a Uhorského kráľovstva. Na začiatku 13. storočia v písomných prameňoch dochádza

¹¹ Dioklecián (narodený približne okolo roku 243-312/316 po Kr.) bol rímsky cisár od roku 284-305 známy ako *Diocletianus*. Diokleciánovou vládou sa začalo nové obdobie v rímskych dejinách - obdobie neskorého cisárstva. Zaviedol vládny systém *tetrarchie* teda „vlády štyroch“. Jeho panovanie bolo charakterizované hospodárskou a vojenskou stabilizáciou ríše.

¹² Húni predstavovali kočovný kmeň, alebo kočovný zväz pôvodom z Ázie (Ďaleký východ), ktorý sa podieľal na sťahovaní národov a výrazne prispel zániku Západorímskej ríše. Najväčšiu moc dosiahli pod vedením *Attily*., za ktorého vlády ríša zahrňovala územia od Volgy až k rímskym hraniciam na Rýne. Po jeho smrti (453 po Kr.) sa ríša rozpadla a jej územie obsadili germánske kmene, ktoré boli predtým v húnskom podruží

¹³ *sťahovanie národov* je pojem označujúci rozsiahlu migráciu obyvateľstva (tzv. *Barbarských kmeňov*), ktoré prebiehali koncom neskorého staroveku a počiatkom ranného stredoveku.

¹⁴ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 21

¹⁵ MARKOVIĆ, Mirko.: Hrvatska na starim zemljovidima. Zagreb 2002, s. 17

¹⁶ Tomislav I. (latinsky *Tamislao*) bol prvý chorvátsky kráľ, ktorý vládol v rokoch 910-928. Predtým ako sa stal kráľom(925) vládol ako knieža. Za jeho vlády dosiahlo Chorvátske kráľovstvo najväčšej územnej rozlohy v histórii, kedy zahrňovalo územia centrálneho Chorvátska, Slavónie a veľkú časť Dalmácie a Bosnu.

k zmienke o prvom princovi z Cetijne, Stjepkovi. Tento fakt jasne naznačuje že sa Cetina v tomto období stala kniežactvom.¹⁷

V starochorvátskej Cetinskej krajine sa vo feudálnej dobe dostali k moci kniežacie rodiny Šubić a niekoľko rokov po smrti hlavy rodiny prešla do rúk rodiny Nelipić za ktorých vlády sa Sinj stalo kráľovským mestom (*castrum regale Zyn*) spoločne s kniežactvom Cetina a dostalo sa im v podobe kráľovského grantu. Za vlády Neplitićov začalo dochádzať k prvým tureckým útokom na Cetinsku krajinu a to na začiatku 14. storočia.¹⁸ Cetinska krajina sa aj naďalej často stretávala s častým striedaním vladárov a zápasmi o moc. Najväčší problém pre kraj stále predstavovala hrozba útokov zo strany Tureckej ríše.

1.2 Turecká expanzia v Cetinskej krajine

V druhej polovici 15. storočia a začiatkom 16. storočia sa Osmania pokúšajú znocniť mesta a pevnosti Sinj, čo sa im nakoniec podarí roku 1516.¹⁹ Pre Cetinskú krajinu táto porážka znamenala koniec jednej éry a začiatok skoro 150 ročnej tureckej nadvlády.

Nová turecká nadvláda a ňou podniknuté administratívne zmeny učinili zo Sinju nevýznamný turecký *sandžak*.²⁰ Kresťanské obyvateľstvo pod tureckou nadvládou inak označované aj ako *raja* bolo vystavené útrpným podmienkam bezprávia. Obyvateľstvo sa vo svojom zúfalstve často dožadovalo zlepšenia životných podmienok, ale ako reakciu tureckej vládnucej vrstvy mohli očakávať tvrdé represálie. Po jeden a pol storočí bol v krajine paralyzovaný akýkoľvek kultúrny alebo hospodársky pokrok.²¹

V roku 1683 sa odohrala udalosť celoeurópskeho významu, ktorá mala markantný dopad aj na Cetinsku krajinu. Turecká armáda bola ťažko porazená pred bránami Viedne čo znamenalo pokles vplyvu Turkov aj v juhovýchodnej Európe. Ten bol spečatený o tri roky neskôr keď dorazili kresťanské vojská až k pevnosti Sinj. Turci sa stiahli do Bosny spolu

¹⁷ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 21-22

¹⁸ MARKOVIĆ, Ivan.: Sinj i njegovo slavje. Zagreb 1898, s.5-6

¹⁹ MILOŠEVIĆ, Ante.: Sinj i Cetina u starohrvatsko doba. Split 1996, s. 6

²⁰ *sandžak* (z tureckého *sancak* „prápor“) je nižšia vojensko-správna jednotka v bývalej Osmanskej ríši. Z niekoľkých sandžakov sa skladala vyššia administratívna jednotka *vilâjet*, obvykle prekladaná ako provincia (*pašalík*).

²¹ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 24-25

s veľkou časťou moslimského obyvateľstva.²² Ťažký život tunajších obyvateľov a hlavne nepretržité vojenské konflikty na tomto území prinútili jej obyvateľov k emigrácii.

V 17. storočí sa staroosadlíci Cetinskej krajiny odsúvali do bezpečnejších prímorských miest a ostrovov. Táto emigrácia oslabovala kraj z vojenských a tak aj ekonomických dôvodov. Benátska republika sa rozhodla prilákať obyvateľstvo zo západnej Bosny a Hercegoviny - prevažne chorvátske. Najmasovejšie sťahovanie sa odohralo v roku 1687, pod vedením *františkánov*²³ z kláštora Rama a trvala niekoľko ďalších rokov. Františkáni vtedy priviedli do Cetinskej krajiny 5000 nových prisťahovalcov. Tento veľký „exodus“ zaznamenal vo svojom románe *Cesta bez sna* jeden z dominantných chorvátsky spisovateľov 20. storočia Ivan Aralica.²⁴²⁵

„Kto hovorí, že človek sa musí vo svojom živote postaviť pred rozhodnutie: žiť slobodne, na otvorených priestoroch a čistom vzduchu, pod slnečným nebom bez oblakov kde sa jeho hodnoty kvitnú a menia sa v okrasu života, alebo sa postaví proti tomu čo ho spúta, proti tyranovi čo ho utláča Kto hovorí že je to život medzi dôstojným a nedôstojným, väčšinou nemyslí že život je medzi smrťou a životom“

Turci svoje vojenské a územné straty znášali veľmi ťažko a netrvalo dlho kým sa znovu pokúsili o znovu dobitie Sinju. Tu sa dostávame k nesmierne významnej udalosti v dejinách Cetinského kraja, Sinja a predovšetkým samotnej Sinskej alky.

Roku 1715 sa začalo pred bránami Sinju slávne obliehanie tureckej armády, ktorá počítala približne 90.000 vojakov a v ktorej čele stál turecký veliteľ Mehmedom Paša Čelić. Celý priebeh obliehania mesta Sinj je zaznamenaný v podobe denníka a to od jeho začiatku 23. júla až do stiahnutia sa tureckých vojsk do Bosny 15. augusta a vypovedá o významnosti a súčasne aj krutosti týchto bojov. Masívne turecké vojsko ktoré malo za jediný cieľ znovuzískať pod svoju kontrolu Sinj a teda aj samotnú Dalmáciu svojim stiahnutím utrpelo masívnu porážku. Toto ťažké víťazstvo znamenalo a fakt, že sa dokázali ubrániť pred mocnou

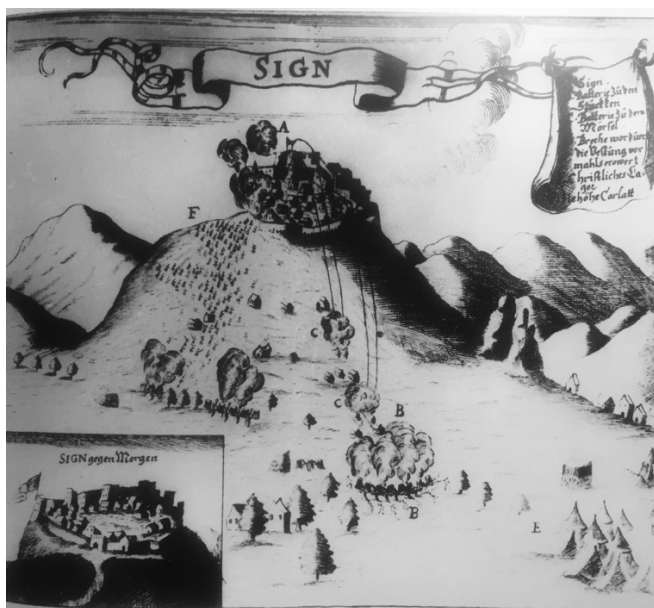
²² MARKOVIĆ, Mirko.: Dalmacija stanovništvo i naselja. Zagreb 2005, s.132

²³ *františkáni* sú v širšom zmysle príslušníci katolíckeho rádu založeného sv. Františkom z Assisi v roku 1209, ktorý sa neskôr rozdelil na tri vetvy (františkáni, kapucíni, minoriti).

²⁴ LJUBIČIĆ, Boris.: Alka 1715. Sinj 2001, s.13

²⁵ Ivan Aralica je jeden z najčítanejších súčasných autorov v Chorvátsku. Sústreď sa na románopísectvo, je tiež novelista, esejista a filmový scenárista. Narodil sa roku 1930.

tureckou armádou pre miestnych obyvateľov obrovskú pýchu. Na počesť tohto víťazstva bola prvý krát v histórii usporiadaná rytierska hra známa pod názvom Sinjska alka.²⁶

Obrázok č. 1. Turecké obliehanie mesta Sinj

Víťazstvo nad armádou tureckého polmesiaca domáci často pripisovali ako zásluhu Panny Márie Sinjskej (Gospa Sinjska), ktorá Sinjanom dala nie len odvahu bojovať. Vynára sa tu legenda, ktorá tvrdí, že sa Turci zľakli bielej siluety Panny Márie Sinjskej, ktorá každú noc chodila po bránach mesta. Všetci sinjski obrancovia a súčasne aj celá kresťanská Dalmácia si túto udalosť vyložila ako zázrak, ktorý si ľudia u svojej mecenášky vymodlili slzami.²⁷

Racionálna vysvetlenia poukazujú na viaceré premenné ktoré mohli zapríčiniť ústup Tureckej armády. Pomalý postup pri dobývaní pevnosti, obavy z príchodu posíl z pobrežnej oblasti a hlavne strategická chyba veliteľa Mustafu Pasha Celića pri zabezpečovaní jedla a pitnej vody pre jeho vojsko.²⁸

²⁶ JURÍČ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 28-33

²⁷ SOLDÓ, Josip.: Sinjska spomenica 1715-1965. Sinj 1965, s.14

²⁸ LJUBIČIĆ, Boris.: Alka 1715. Sinj 2001, s.16

1.3 Cetinska krajina po odchode Turkov

Od porážky tureckej armády pred Sinjom a odchode Turkov sa v krajine opätovne prestriedali rôzne vlády - vystriedali sa obdobia nadvlády Benátčanov, krátka francúzska autorita, obdobie rakúskej nadvlády ale aj juhoslávскеj vlasti. Do pádu Benátskej republiky roku 1797 zostala Sinjska krajina pod správou Benátčanov. Pre krajinu sa toto obdobie napriek tomu znamenalo čas stagnácie, Benátska republika sa nijak nepokúsila o znovu vyzdvihnutie regiónu ktorá dlhé roky trpela v dôsledku neutíchajúcich vojnových konfliktov.²⁹

Zmeny na európskej mocenskej scéne opätovne zasiahli oblasť Cetinskej krajiny. Roku 1797 bola podpísaná mierová zmluva, ktorá ukončila vojnový konflikt medzi Francúzskou republikou a Habsburskou monarchiou. S pádom Benátskej republiky začalo delenie jej území medzi spomenuté európske mocnosti. Po zdĺhavejších rokovaniach došlo k vyjednaniu Dalmácie v prospech rakúskeho cisára a Cetinská krajina sa tak po prvý krát v histórii dostala pod sféru vplyvu rakúskej monarchie, ktorá ale trvala iba osem rokov.³⁰

Udalosti na zahraničných bojiskách opäť pozmenili osud Sinju a jej krajiny. Začiatkom roku 1806 Cetinská krajina získala nového vládcu – Francúzsku republiku. Obdobie francúzskej nadvlády na rozdiel od tej rakúskej znamenalo veľmi dôležitú etapu pre rozvoj krajiny charakterizované zahájením množstva fundamentálnych zmien a reforiem. Správa sa zamerala na budovanie ciest vďaka ktorým sa zvýšil strategický význam Sinju a jeho ekonomický rozkvet. Okrem ekonomického rozvoja francúzska správa podporovala aj kultúrny rozkvet svojho domínia. Nová správa pristúpila ku krokom v reforme školstva. Predpísala používanie chorvátskeho jazyka v školách, ktorý nahradil taliansky. Sinj získal od francúzskej vlády aj finančné prostriedky na podporu svojej najvýznamnejšej kultúrnej udalosti – usporiadaní Sinjskej alky. Napriek všetkým týmto konštruktívnym opatreniam sa francúzska správa netešila veľkej popularite. Bolo to zapríčinené predovšetkým vyberaním desiatku (*decenia*) ako aj názoroch tamojšieho duchovenstva. To stálo v opozícii francúzskej správy a jeho postavenie sa priamo premietalo na veriacich, ktorí názorovo často nasledovali

²⁹ MIMICA, Bože.: Dalmacija u moru svjetlosti: povijest Dalmacije od antike do kraja XX.st..Rijeka 2004, s. 530-535

³⁰ MIMICA, Bože.: Dalmacija u moru svjetlosti: povijest Dalmacije od antike do kraja XX.st..Rijeka 2004, s. 45-48

cirkevné vedenie. Negatívne stanovisko duchovenstva voči francúzskej správe iba naďalej podnecovalo nespokojnosť a teda aj malú popularitu francúzskej autority nad regiónom.³¹

Po ďalších víťazstvách Napoleona bolo Rakúsko zatlačené do úzadia a donútené vzdať sa nárokov na Dalmáciu a ďalších teritórií obývaných prevažne Slovanmi. Získaním bývalej republiky Dubrovník a spojením nových teritórií s Dalmáciou Napoleon vytvoril nový autonómny správny celok – Ilýrske provincie (*Les Provinces Illyriennes*)³²³³. Táto nová provincia mala ale krátku existenciu. Dôvodom tomu boli opätovné mocenské straty jej nadriadenej Francúzskej republiky. Po Napoleonovom debakle v Rusku rakúska armáda využila príležitosť a opätovne sa zmocnila Dalmácie. Pre Cetinskú krajinu nastalo obdobie opätovnej germanizácie. Tá spoločne s triednou nerovnosťou podnecovala revolučné tendencie u poddanstva a vyústila v revolúciu v roku 1848.³⁴ Povstania boli potlačené a situácia poddaných teda nezmenená. Každopádne tieto nepokoje načrtli atmosféru, ktorá sa nemenila ani v druhej polovici 19. storočia a prvých desaťročiach 20. storočia. Toto obdobie bolo charakterizované politickými nepokojmi, ktoré nepriaznivo zasahovali do socio-ekonomického rozvoja sinjského regiónu. Nepriaznivo ovplyvnené ostalo predovšetkým sedliacke obyvateľstvo na dedinách, kde sa rozvoj po socio-ekonomických stránkach implementoval len veľmi pomaly. Pomalý rozvoj vidieku bol zapríčinený predovšetkým nespravodlivými agrárnymi vzťahmi medzi sedliakmi a statkármi (majiteľmi pôdy), ktorí sedliakov vystavovali úžere. Naopak samotnému najvýznamnejšiemu mestu v cetinskom regióne, Sinju sa dostalo pomalého a stabilného rozvoja a to vďaka obchodu so susednými oblasťami a jeho polohe dôležitého vojenského centra v Dalmácii.³⁵

1.4 Cetinská krajina v 20. storočí

Dvadsiate storočie bolo pre celú Európu nesmierne turbulentným obdobím a inak tomu nebolo ani v Cetinskej krajine. Prvá svetová vojna mala pre kraj nesmierne tvrdý dopad. Otvorený vojenský konflikt týchto rozmerov sa podpísal na strate nespočetného množstva

³¹ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 38

³² MIMICA, Bože.: Dalmacija u moru svjetlosti: povijest Dalmacije od antike do kraja XX.st..Rijeka 2004, s. 56

³³ Ilýrske provincie (1809-1816) boli autonómne provincie Francúzskeho impéria založené Napoleonom Bonaparte. Jednalo sa o teritóriu severne a východne od pobrežia Jadranského mora. Názov odkazuje na pôvodných obyvateľov tejto oblasti- Ilýrov.

³⁴ JURIC, Šime.: Sinjska alka: Informativni vodič po Cetinskoj krajini. Sinj 1965, s. 44-45

³⁵ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 38-43

ľudských obetí. Kraj a jeho obyvatelia denne strádali, štátne rekvizície dobytku a iného materiálu vyvolali nedostatok potravy a hlad. Tieto kruté podmienky boli živnou pôdou pre nespokojnosť a beznádej.

Zmenu prinieslo sformovanie spoločného štátu južných Slovanov 1. decembra 1918, ktoré bolo v cetinskom kraji prijaté, ako aj v ostatných častiach Chorvátska, so značným entuziazmom. Pre obyvateľov Cetinského kraja to znamenalo konečné naplnenie túžby po zdieľanom štáte s ich krajanmi, ktorý im bol po stáročia odopieraný v dôsledku mocenských záujmov rôznych európskych aktérov.³⁶ Extatické očakávania kladené obyvateľmi sa nový štát sa veľmi rýchlo ukázali ako mylné a až naivné. *„Lubovolné akty a zlé zaobchádzanie zo strany štátnych orgánov, rabovanie a korupcia a až brutálne vysporiadanie sa so sedliackou vrstvou a progresívne zmýšľajúcimi ľuďmi - tieto všetky neprávosti sa stali súčasťou každodenného života ľudí.“*³⁷

Obdobie medzi dvoma svetovými vojnami sa ale v Sinji nieslo v duchu pozdvihnutia kultúrnych tradícií. Zrodilo sa ochotnícke divadlo a dve dekády stihli priniesť generáciu vzdelaných a osvietených ľudí. V spojení s popularitou jazdeckva boli popri už existujúcej Alke usporiadané aj jazdecké závody.

Medzinárodná politická atmosféra v Európe začala zhoršovať v 30-tych rokoch 20. storočia. Vzostup nacizmu v Nemecku, občianska vojna v Španielska boli jasnými varovnými signálmi. Po anšluse Rakúska bolo zrejmé, že Európa sa nachádza na sklonku ďalšej vojny, proti ktorej sa Juhoslávia nebola schopná zásadnejšie sa brániť. Nemecko 1. septembra napadlo Poľsko, čo fakticky znamenalo začiatok druhej svetovej vojny. Juhoslávске kráľovstvo pristúpilo 25. marca 1941 k fašistickej Osi, ale pod anglickým vplyvom v Belehrade bol o dva dni neskôr dovŕšený vojnový prevrat a nová vláda generála Šimoviča odmietla podpísaný dohovor. To vyústilo v napadnutie krajiny Nemeckom 6. apríla toho istého roku. Za podpory Nemecka a Talianska bol na území Chorvátska vytvorený bábkový štát – Nezávislý štát Chorvátsko (NDH)³⁸. Moci v krajine sa uchytilo kolaborantské fašistické

³⁶ JURÍČ, Šime.: Sinjska alka: Informativni vodič po Cetinskoj krajini. Sinj 1965, s. 46-47

³⁷ JURÍČ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 44

³⁸ Nezávislý štát Chorvátsko (chorvátsky Nezavisna država Hrvatske) bolo označenie pre chorvátsky štát, existujúci v rokoch 1941-1945 ako bábková krajina Tretej ríše a Talianska. Nezávislý štát Chorvátsko sa rozkladalo na väčšine území bývalej Chorvátskej bánoviny, Bosny a Sremu.

hnutie ustašovcov.³⁹ Do ich opozície sa okrem iných postavilo komunistické hnutie partizánov. V Sinji a okolí si získal popularitu predovšetkým práve spomenutý komunistický odboj, ktorého hlavný predstaviteľ Josip Broz Tito⁴⁰ Keď v roku 1943 posledné nemecké vojenské sily opustili územie Sinju, Chorvátsko sa stalo súčasťou novej komunistickej Juhoslávie. Pre Sinjsku krajinu sa začala nová etapa plná zmien. Povojnový rozvoj pozitívne zmenil Sinj a Cetinsku krajinu, ktorý bol predtým chudobný a skoro výlučne agrárny región. Skoro pol storočia trvajúcej vlády komunistov aj napriek absencii vojenských konfliktov nezvládol dohnat' hlboko zakorenenú socio-ekonomickú zaostalosť.⁴¹ Jedným z hlavných následkov spomenutej socio-ekonomickej zaostalosti v tejto dobe bol odchod jej obyvateľov za prácou do zahraničia.

Po smrti J.B. Tita a následnom rozpade Juhoslávie sa región juhovýchodnej Európy opäť stal dejiskom krviprelievania. Počas chorvátskej vojny za nezávislosť sa väčšina územia Dalmácie a teda aj Sinju premenila na bojisko medzi chorvátskou vládou a miestnymi srbskými povstalcami. Pre obyvateľov Sinjskej krajiny ako aj celého Chorvátska sa počas vojny Sinjska Alka premenila na spolitizovaný propagačný nástroj nacionálne orientovanej chorvátskej agendy.⁴²

³⁹ KOZLICA, Ivan.: Alka u politici a politika u Alki: Sinjska alka i ratovi dvadesetog stoljeća. Zagreb 2014, s 83-84

⁴⁰ Josip Broz Tito narodený 1892 bol vodcom partizánov - antifašistického odboja v Juhoslávii. Po porážke Nemecka v druhej svetovej vojne sa stal prezidentom Socialistickej federatívnej republiky Juhoslávie v ktorej čele stál až do svojej smrti v roku 1980.

⁴¹ JURIĆ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 56

⁴² KOZLICA, Ivan.: Alka u politici politika u Alki: Sinjska alka i ratovi dvadesetog stoljeća. Zagreb 2014, str. 236-245

2. Historický vývoj Sinjskej alky

Sinjsku alku je možné bezpochyby zaradiť medzi najslávnejšie dalmatínske historické tradície, ktorá je od roku 2010 zaradená v zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.⁴³ Alka sa s istými prestávkami každoročne odohráva od roku 1915 v meste Sinj v čase slávnosti Panny Márie. Cieľ hry pozostáva zo snahy jazdca na koni zasiahnuť kopijou malý kovový kotúč *alku*, ktorá je zavesená nad závodnou dráhou.⁴⁴ Samotné slovo tureckého pôvodu *alka* má dva významy. Jedno slúži pre pomenovanie spomenutého kotúča a druhé pre celú slávnosť.

Komparatívne štúdie za posledné desaťročia dokázali, že Sinjska alka napriek predchádzajúcim domnienkam nie je autochtónny ľudový zvyk pochádzajúci iba z oblasti Cetinskej krajiny, ale skôr priamy potomok rytierskych turnajov, ktoré boli niekedy rozšírené prakticky po celej Európe.⁴⁵ Jedná sa o unikátne pokračovanie a súčasne aj odraz stredovekých rytierskych súťaží.

2.1. Bojové hry a rytierske turnaje

V období stredoveku boli po celej Európe bojové hry a rytierske turnaje známe pod všeobecným termínom „*Hastillude*“⁴⁶. Tieto hry bojového charakteru boli rozšírené predovšetkým v oblastiach ležiacich priamo u Stredozemného mora. Historické záznamy priamo zmieňujú výskyt hier a turnajov podobného rázu v oblastiach celého Chorvátska: vo vnútrozemských oblastiach ako v terajšom hlavnom meste Záhrebe (popularite sa tu tešila hra prebodávanie kruhu alebo železného „koláča“), v oblastiach Istrie (Poreč, Barban, Buje) ako aj na ostrovoch Krk, Rab, Hvar a Korčula⁴⁷. Práve na ostrove Korčula sa odohráva jedno z najznámejších podujatí chorvátskych historických tradícií, bojový mečový tanec *moreška*.⁴⁸

⁴³ UNESCO (anglicky *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*) je medzinárodná organizácia systému OSN, ktorá má mandát na rozvoj kultúrneho potenciálu svetového spoločenstva, kultúry, vedy a vzdelávania.

⁴⁴ VUKUSIĆ, Anna-Marija.: U sridu: sjećanje, pamćenje i život Alke. Zagreb 2013, s. 222

⁴⁵ GUNJAČA, Stjepan.: *O dalmatinskim alkama*. 1933, s. 2-3

⁴⁶ *Hastillude* je všeobecný termín používaný v stredoveku, ktorý odkazuje na rôzne druhy bojových hier. Slovo pochádza z latinského slova *hastiludium*, v doslovnom preklade „kopijové hry“

⁴⁷ JURIĆ, Dušan.: *The Alka Tournament of Sinj*. Beograd 1987, s. 58

⁴⁸ *Moreška* je tradičný mečový tanec chorvátskeho mesta Korčula, ktorý sa datuje až do počiatku 12. storočia.

Už po celé stáročia ľudskú spoločnosť sprevádza prirodzená súťaživosť a nabádanie šampiónov v boji jeden proti druhému. Od prehistorických krvilačných zápasov testujúcich silu bojovníkov, cez stredoveké rytierske turnaje, až po širokú škálu dnešných športových súťaží. Všetky napriek svojej rozdielnosti spája vo svojej podstate hlboko prameniaca primárna túžba človeka preukázať svoje schopnosti a zdatnosť pred inými jedincami. Holandský kultúrny historik Johan Huizinga vo svojej práci *Homo ludens*, ktorá predstavovala základné antropologické pojednanie o kultúrnom význame hry, priamo poukázal na základnú funkciu týchto bojových súťaží a rytierskych turnajov v rôznych civilizáciách.⁴⁹ Mimo toho, že upevňovali a obohacovali spoločnosť o pocit spolupatričnosti v obdobiach boja o existenciu, niesli v sebe aj silný zábavný element. Práve tieto faktory stoja za stáročia trvajúcou popularitou týchto súťaží a turnajov a aj za ich schopnosťou zotrvať v existencii.

Postupom času sa pochopiteľne všetky tieto turnaje vzdialili od svojej pôvodnej podoby. Zmenili sa skôr na veľkolepé „barokové“ sprievody s exotickými kostýmami, maskami, alegorickými figúrami a živými divadelnými vystúpeniami. Často sa v nich uchovalo len veľmi malo z ich rytierskeho pôvodu. Kvôli nedostatočným písomným záznamom je vo veľa prípadoch ťažké presne určiť datovanie, či pôvod u vyššie zmienených chorvátskych turnajov. V starých epických básňach môžeme často naraziť na omnoho detailnejšie opisy hrdinských duelov. Všeobecne povedané tieto turnaje boli v historických materiáloch často zmieňované iba v spojení s inými udalosťami, ktoré sa v tej dobe odohrávali. Niektoré z hier ako napríklad tie z pobrežnej oblasti Istrie v sebe nesú nepopierateľný odkaz na taliansku resp. benátsku kultúru zatiaľ čo smerom ďalej na východ môžeme spozorovať vplyvy Byzantskej ríše a jej kultúrneho odkazu.⁵⁰

⁴⁹ HUIZINGA, Johan.: *Homo ludens: A study of the play-element in culture*, London 1980, s. ix

⁵⁰ JURIC, Dušan.: *The Alka Tournament of Sinj*. Belehrad 1987, s. 58-62

2.2. História Sinjskej alky

Vyššie spomenutý nedostatok písomných prameňov z obdobia začiatkov formovania historických tradícií platí aj na prípade mesta Sinj. Napriek tomu je z rôznych dochovaných prameňov možné sa aspoň čiastočne dozvedieť o histórii tohoto slávneho rytierskeho turnaja.

Po úspešnej obrane mesta Sinj v roku 1715 pred útokom tureckých vojsk, ako bolo v predchádzajúcej kapitole spomenuté, sa obyvatelia mesta rozhodli tento deň každoročne oslavovať usporiadaním turnaja. Ten bol organizovaný vo veľmi podobnom duchu ako turnaje v Zadare či iných dalmatínskych mestách. Obyvatelia cítili že takýto turnaj bude vhodným spôsobom pripomínať pamiatku ich hrdinstva. Takto bola Alka predstavená v Cetinjskej krajine kde sa zachovala až do dnešných dní. Rozhodnutie o zahájení turnaja bolo pravdepodobne stanovené na deň víťazstva teda 15. augusta 1715, ale otázka či toto rozhodnutie vstúpilo okamžite do platnosti je nepodložené a nanajvýš nepravdepodobné. Ak vezmeme v pod dotaz aká vyčerpávajúca bola pre mesto a kraj obrana proti Turkom je len logické, že sa obyvateľstvo sústredilo prv na odstránenie devastujúcich následkov, ktoré za sebou turecká armáda zanechala. Plienenie, vypaľovanie, ničenie zásob potravín so sebou prinieslo ako následok veľký hladomor, ktorý vypukol v zime istého roku. Ohrozenie zo strany Turkov ale ešte nebolo úplne zažehnané. V júly ďalšieho roku turecké vojsko opäť zaútočilo na Cetinu a zmocnilo sa aj mesta Imotski. Časť obyvateľov Cetinskeho kraja sa zaslúžila o následné oslobodenie okolitých oblastí od tureckej nadvlády. Vzhľadom k týmto rušným udalostiam sa predpokladá že Sinjska alka bola pravidelne poriadna až od roku 1718, kedy bola podpísaná mierová zmluva medzi Benátkami a Tureckom.⁵¹

Najstaršie archívne materiály sú datované do prvých rokov prvej rakúskej nadvlády nad Dalmáciou⁵². Jednalo sa o list v ktorom rakúske authority dali súhlas cárskemu komisárovi pre Dalmáciu s pokračovaním turnaja za rovnakých podmienok. Ďalšie dokumenty, ktoré sa datujú do obdobia francúzskej okupácie vyvrátili predošlé tvrdenia historikov, že organizácia Sinjskej alky bola počas francúzskej nadvlády prerušená. Dokonca dokumentujú finančnú podporu turnaja až do posledných rokov francúzskej nadvlády, kedy ale už došlo k prerušeniu

⁵¹ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 63

⁵² Prvá rakúska nadvláda nad Dalmáciou trvala od roku 1797-1805 a nasledovne bola vystriedaná francúzskou správou.

kontinuity Alky. Zapríčinené to bolo ale všeobecným nebezpečenstvom vyplývajúcim z vedenia vojen v posledných rokoch francúzskej administratívy.⁵³

Obrázok č. 2.: Alkarsky rytier (*alkar*) a jeho mládenec (*momak*)

V 19. a začiatkom 20. storočia sa Sinjska alka tešila priazni Habsburgovskej vládnucej dynastie. V roku 1818 počas svojej cesty po Dalmácii sa rakúsky cisár František II. zúčastnil Sinjskej alky. Nebol jediným z Habsburgov, ktorý poctil tento turnaj svojou návštevou. V roku 1842 sa turnaja zúčastnil aj arcivojvoda Albrecht a aj František Jozef I. v roku 1875, počas ktorého vlády boli alkari pozvaný na cisársky dvor do Viedne.⁵⁴ V roku 1922 teda v čase existencie Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov⁵⁵ bolo na počesť korunovácie nového kráľa Aleksandra Karadjordjeviča⁵⁶ konanie Sinjskej alky premiestnené do centra nového štátu – Belehradu.⁵⁷

⁵³ JURIĆ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 64

⁵⁴ PAŠTAR, T.: *Alkar igrali za cara Franju i caricu Karolinui*, Slobodna Dalmacija, 22. apríl 2015, <http://m.slobodnadalmacija.hr/Dalmacija/Najnovije/tabid/297/articleType/ArticleView/articleId/285814/Default.aspx> 14.6.2015

⁵⁵ Kráľovstvo Srbov, Chorvátov a Slovincov bol štát ktorý vznikol spojením Srbského kráľovstva a Štátu Slovincov Chorvátov a Srbov. Existoval medzi rokmi 1918-1929. V roku 1929 bol názov štátu zmenený na Juhoslovanské kráľovstvo.

⁵⁶ Aleksandar Kazadjordjević bol princ regent Srbského kráľovstva a od roku 1921-1934 kráľ Juhoslávie.

⁵⁷ http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=27&lang=en 17.6.2015

Už v priebehu 19. storočia začína vznikať podstatne viac písomných zmienok o turnaji. Jedná sa aj o dokumenty s literárnou hodnotou, texty historikov ako aj etnológov. Najstaršia zmienka s popisom turnaja pochádza z roku 1818. Jedná sa o pieseň talianskeho spisovateľa Leonarda Dudana s názvom *La giostra di Sign nel giorno natalizio di S. M. Imperatore a re Francesco I*⁵⁸, ktorú samotný autor zaspieval pri návšteve rakúskeho cisára Františka I.⁵⁹ Napriek tomu, že túto pieseň nemožno považovať za objektívny prameň je veľmi významná pretože sa jedná o skutočne prvý zaznamenaný popis Alky.

Sinjský rytiersky turnaj sa prirodzene s postupom času a pod rôznymi kultúrnymi vplyvmi, ktoré naň pôsobili premieňal. Za dôležité považujem ale podotknúť, že na napriek istým zmenám Alka v tej dobe nepredstavovala iba akúsi obyčajnú ľudovú zábavu, ktorá sa dodržiavala viac menej zo zvyku. Sinjska alka si v očiach jej obyvateľov udržiavala naďalej významnú symbolickú úlohu. Niesla v sebe symbol pamätného boja proti nepriateľovi. Preto uplatňované zmeny nikdy nezasahovali ale nezatienili samotný turnaj, ale snažili sa skôr iba o jeho obohatenie.⁶⁰

U iných rytierskych turnajov, ako napríklad talianskej *giostry*⁶¹ bol každý rytier (*alkar*) odprevádzaný mládencom ktorý kráčal pred ním. Tento element bol vnesený aj do Alky s rozdielom že mládenci (*momci*) tvorili separátnu skupinu, ktorá pochodovala pred alkarmi. Táto zmena priniesla do stredovekého feudálneho turnaja istý demokratický podtón. Sprievodcovia rytierov (*alkarski momci*) už nemali úlohu poslíčkov, bezvýhradne slúžiacich svojmu pánovi ale boli prezentovaní viac ako rovnocenní partneri, druhovia so zbraňou. Táto zmena bola opätovne odkazom na slávne víťazstvo nad Turkami. Jasným pripomenutím, že víťazstvo bolo zaslúžené iba vďaka spoločnému zomknutiu všetkých obyvateľov Cetinjskej krajiny.⁶²

Niekoľko rokov po odchode francúzskej administratívy a trochu pokojnejšom období sa turnaj opätovne obnovil. Podľa súčasných zdrojov zásluha na znovuoživení turnaja vo

⁵⁸ vo voľnom preklade: Sinjska alka a narodeniny kráľa a cisára Františka I.

⁵⁹ BUGARIN-BUGI, Velimir: *Sinjska Alka: od igre do identiteta*, 16. prosince 2008, <http://sredisnjabosna.blog.hr/2008/12/1625705948/sinjska-alka-od-igre-do-identiteta.html> 14. 6. 2015

⁶⁰ JURIĆ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 66

⁶¹ *giostra* (*Giostra del Saracino, Giostra ad burattum*) je taliansky jazdecký turnaj v klaní, ktorý sa datuje do stredoveku. Po početných prestávkach od začiatkov jeho existencie bol opätovne obnovený v roku 1931 v meste Arezzo.

⁶² JURIĆ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 66

veľkej miere pripadala tunajšiemu obyvateľovi Sinja – Vickovi Križanovi Buljanovi, ktorý sa stal *vojvodom*⁶³ alkarov. Sinjska alka sa od tohoto obdobia konala každoročne až do roku 1940. O zorganizovanie prvej povojnovej Alky sa veľkou mierou zaslúžil vojvoda Peko Bogan⁶⁴, ktorý sa k obnove prvej povojnovej Sinjskej alke vyjadril nasledovne:

*„ Na jeseň roku 1944 po oslobodení Cetinskej krajiny, boli prevedené kroky za účelom obnovenia Sinjskej alky. Kostými, vybavenie a zbrane boli väčšinou v rukách jednotlivcov niekoľko týchto rodín ich držali ukryté v priebehu vojny, kde čakali na lepšie časy. To bol v konečnej miere dôvod prečo bolo sme mali šancu získať nevyhnutnú výzbroj naspať a teda obnoviť samotný turnaj. “*⁶⁵

Unikátna situácia kedy Sinjska alka opätovne vybočila zo zašlých tradícií sa odohrala v roku 1945. V mene osláv prvej chorvátskej vlády boli alkari v apríli spomenutého roku pozvaný do dalmatínskeho pobrežného mesta Split. Došlo k dohode vyslať delegáciu piatich členov: troch rytierov a dvoch sprievodcov. Reprezentujúci rytieri boli Frano Tripalo Kekica, Stjepan Milun a už vyššie spomínaný vojvoda Peko Bogdan. V úlohe sprievodcov (*arambaša*) boli zastúpení Ivan Bračulj a Andrija Barić.⁶⁶⁶⁷

V máji 1945 sa začali organizačné prípravy na usporiadanie prvej povojnovej Sinjskej alky. Usporiadatelia stáli pred neľahkou úlohou sprevádzanou prekážkami. V oblasti Cetinskej krajiny po rekviráciách ktoré smerovali zväčša na taliansky front nezostali žiadne závodne kone ktoré by sa mohli na Alke pretekať. Okresný výbor pre Dalmáciu pripísal špeciálny význam znovu zahájeniu Alky a odoslal žiadosť vojenskej divízii v Ľubľane o uvoľnenie časti koní s postrojom z jej služieb. Cesty sa dobrovoľne zúčastnili aj vojaci 20. divízie zo Sinja ktorí boli v oblasti umiestnený. Po úspešnom vyriešení tohto problému bolo konanie turnaja stanovené na 19. august 1945. V tomto období došlo aj k oficiálnemu rozhodnutiu, že turnaj sa bude pravidelne konať v prvej polovici mesiaca augusta.

⁶³ *Vojvoda* je veliteľ alkarov a alkarských mládencov. Zastáva najčestnejšie miesto v celom spoločenstve.

⁶⁴ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 66-68

⁶⁵ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 68

⁶⁶ <http://www.ferata.hr/alkari-u-splitu-ali-ne-po-prvi-put/> 2.7.2015

⁶⁷ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 68

Rozhodnutie bolo prijaté s ohľadom na tradíciu.⁶⁸ Ako som už spomenula Alka bola po desaťročia svojej existencie asociovaná s mesiacom august, ale nikdy predtým nedošlo k jasne stanovenému obdobiu jej konania.

Alka sa počas svojej dlhoročnej histórie bola často prezentovaná výpravami alkarov aj mimo mesta Sinj. V roku 1946 bol ale po prvý krát v histórii turnaj presunutý do hlavného chorvátskeho mesta Záhrebu.⁶⁹ Presunutie turnaja malo slúžiť na vyjadrenie úcty prvému Juhoslávskemu prezidentovi Josipovi Brozovi Titovi⁷⁰. Tito sa počas svojho prezidentstva osobne zúčastnil Alky niekoľko krát. V roku 1950 po prvý krát osobne navštívil oblasť Cetinskej krajiny a ujal sa aj žiadosti Alkarského rytierskeho spolku stať sa jej sponzorom. Ako veliteľ vojenských síl vo vtedajšej Juhoslávii udelil svoju podporu sformovaniu kavalérie v meste Sinj ktorá asistovala pri turnaji. Súčasne bol rytierskemu spolku venovaný pár preslávených šľachtených lipicanských žrebčov⁷¹ so zámerom podporiť chov koní v Cetinskej krajine. Ďalší rok 1965 bol osobne prítomný na jubilejnej 250. Alke.⁷² V roku 1959 bol menovaný doživotným sponzorom turnaja a v roku 1978 dokonca aj čestným alkarským vojvodom.⁷³ Posledná „juhoslávská“ Alka sa konala v roku 1989 v znaku Titovho mena. Sinjska alka sa na začiatku 90. rokov s príchodom chorvátskeho boja za nezávislosť dostala do záujmu národne orientovanej chorvátskej agendy a stala sa značne spolitizovaným propagačným nástrojom.⁷⁴

V roku 1990 zo Záhrebu pricestovali popredný chorvátsky politici na čele s prvým chorvátskym prezidentom Franjom Tuđmanom.⁷⁵ Od roku 1997 F. Tuđman prijal rolu čestného vojvodu Alky až do svojej smrti roku 1999. Vo funkcii ho vystriedal ďalší

⁶⁸ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 68

⁶⁹ PAŠTAR, Toni.: *Defileom najavili 300. Alku: kompletna alkarska povorka po prvi put na glavnom zagrebačkom trgu*, Slobodna Dalmacija, 28.júl 2015, <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/259541/Default.aspx> 28.7.2015

⁷⁰ Josip Broz Tito 1891-1980 bol vodca Juhoslávie, ktorý behom druhej svetovej vojny založil antifašistické odbojové hnutie proti nemeckej a talianskej okupácii. Stal v čele „juhoslávskych partyzánov“ a taktiež jedným zo zakladajúcich členov kominformy.

⁷¹ Lipican alebo lipicanský kôň je jedno z najstarších kultúrnych plemien koní v Európe. Pôvod odvodzuje od starošpanielskych a starotalianskych koní. Vyšľachtený bol v dvornom žrebčine Lipica (Slovinsko), založenom v roku 1580.

⁷² http://alka.hr/novosti/?page_id=240 6.7.2015

⁷³ VULETIĆ, Bruno: *Tito i Sinjska alka*. Bělehrad 1987, s. 70–72.

⁷⁴ KOZLICA, Ivan.: *Alka u politici politika u Alki: Sinjska alka i ratovi dvadesetog stoljeća*. Zagreb 2014, str. 236-245

⁷⁵ Franjo Tuđman sa narodil 24.mája roku 1922. Vystupoval ako historik a politik ktorý sa stal prvým prezidentom novodobého nezávislého Chorvátska v rokoch 1990-1999.

chorvátsky prezident Stjepan Mesić, ktorý sa stal sponzorom.⁷⁶⁷⁷ Sponzorom Alky v roku 2010 sa stal vtedajší prezident Chorvátska Ivo Josipović, ktorý sa zúčastnil príprav spolu s delegáciou Alkarského rytierskeho družstva (VAD). Pri tejto príležitosti sa vyjadril aj k veľmi spolitizovanému škandálu spojenému s vylúčením vojvodu Mirka Norca⁷⁸ z VAD. Vyjadril sa, že jeho sponzorovanie nemá s touto záležitosťou nič spoločné a že Alku nepokladá za nejakú politickú platformu, ale za kultúrnu historickú tradíciu Chorvátska.⁷⁹ Napriek takýmto vyjadreniam je jasne možné demonštrovať prepojenosť Alky s politickou klímou v Chorvátsku aj v 21. storočí. V roku 2001 vypukla v Splite demonštrácia na podporu spomínaného generála a alkarského vojvodu Mirka Noraca. Čelil obvineniu z vojnového zločinu, ktorého sa údajne dopustil na srbskom civilnom obyvateľstve v roku 1991. Na tieto rozhodnutia reagovalo Alkarské zhromaždenie, ktoré sa postavilo na jeho obranu a vyjadrilo mu plnú podporu. Toto 150 tisícové zhromaždenie chorvátskych patriotov sa preslávilo pod názvom „Svi smo mi Mirko Norac“ teda „Všetci sme Mirko Norac“. Svoje presvedčenie o nevine Mirka Noraca vyjadrili alkari aj tým, že všetky svoje peňažné zisky venovali na obranu vojvodu. Celá veľmi kontroverzná udalosť bola sprevádzaná silným záujmom médií.⁸⁰

Alka bude 9. augusta tohto roku oslavovať svoje jubilejné 300. výročie existencie. Svoju účasť na turnaji potvrdila aj novozvolená prezidentka Chorvátska Kolinda Grabar Kitarović.^{81 82}

⁷⁶ Stjepan Mesić sa narodil 24. decembra 1934. Bol politickým spolupracovníkom ale zároveň aj osobným priateľom Franja Tudmana. V roku 2000 bol zvolený za prezidenta Chorvátska. Vo funkcii bol v roku 2010 vystriedaný Ivom Josipovićom.

⁷⁷ http://www.alka.hr/scroll_page.asp?groupID=6&lang=en 7.6.2015

⁷⁸ Mirko Norac sa narodil 19. septembra roku 1967 v okolí mesta Sinj. Je bývalým generálom chorvátskej armády a medzi Chorvátmi považovaný za hrdinu boja o nezávislosť. V roku 2003 bol uznaný vinným za vojnové zločiny, ktorých sa dopustil na srbskom obyvateľstve v meste Gospić.

^{79 79} <http://sinj.com.hr/vijesti/13937/predsjednik-josipovic-pokrovitelj-alka> 7.6.2015

⁸⁰ VESELÁ, Barbora.: Sinjská alka–vznik, vývoj a problémy. Bakalárska diplomová práca na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity na katedre balkanistiky. Brno 2011, str. 26

⁸¹ http://www.alka.hr/novost_opsirno.asp?pageID=15&nID=126 17.6.2015

⁸² Kolinda Grabar Kitarović je chorvátska politička a súčasná prezidentka Chorvátska. Zvolená do úradu bola vo februári 2015 a nahradila tak predchádzajúceho prezidenta Ivana Josipovića. Je prvou ženou zastávajúcou prezidentskú funkciu.

3. Alka: rysy, črty a priebeh turnaja

3.1. Rytierska alkarská spoločnosť

Rytierska alkarská spoločnosť, chorvátsky *Viteško alkarsko društvo* (VAD) je inštitúcia pri Sinjskej alke ktorej členstvo je postavené na dobrovoľníckej báze. Svoju úlohu charakterizuje ako snahu svojou aktivitou pripomínať spoločnosti významnú výhru nad Turkami a napomáhať uchovávať spomienku hrdinského boja obyvateľov Cetinskej krajiny za slobodu. Cez svoje aktivity sa snaží zachovať kultúrnu autentickosť, kultúrny, folklórny a súťaživý charakter turnaja. Svoju ideologickú základňu Alka čerpá z ústne predávaných tradícií, ktoré sú celé desaťročia posúvané z generácie na generáciu a súčasne aj z dochovaných písomných záznamov. Stotožňuje sa tiež so snahou zachovávať spomenutú autentickú historickú hodnotu Alky a premietat' v nej hlboký ľudský odkaz. Všetky tieto a iné etické kódy a súčasne aj pravidlá hry, ktorými sa Alka riadi sú zhrnuté v Štatúte VAD.⁸³

Obrázok č. 3.: Sídlo Rytierskej alkarskej spoločnosti

⁸³ JURÍČ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 73

Najstaršia kópia pochádza z roku 1833 a z uvedených pravidiel potom vychádzajú aj ostatné Štatúty alky. Všetky varianty Štatútu spísané medzi rokmi 1833–1991 tvoria úvod do histórie a prvopočiatkov turnaja. Úvod sa zaoberá údajmi o spôsoboch súťaženia a výbere alkarských dôstojníkov ako aj iných členov spoločenstva. Ďalšia pasáž priamo nadväzuje na predchádzajúcu prvú a pojednáva o povinnostiach súvisiacich so zastávaním týchto rolí. Štatút obsahuje aj popis výstroja a zbraní všetkých účastníkov turnaja. Štatút bol pravidelne obmieňaný a doplňovaný a jeho zmeny často odrážali zmeny v politickom systéme a prispôbovaniu sa funkcie VAD aktuálnej politickej klíme.⁸⁴ Najvyšší orgán VAD-u je Zbor Rytierskej alkarskej spoločnosti, ktorý pozostáva z členov Rytierskej alkarskej spoločnosti. Stretáva sa minimálne raz do roka a každý štvrtý rok si volí prezidentov, dohľadný výbor, *vojvodu*⁸⁵, *alaj-čauša*⁸⁶, *arambaša*⁸⁷... . Samotné prezidentstvo je kolektívny výkonný orgán zložený z jedenástich členov.⁸⁸

Za účastníkov sa považujú všetci alkari na koňoch a ich mládenci ktorí im robia peší sprievod. Alkari reprezentujú rytierov teda viac menej popredných vojenských hodnostárov, ktorí viedli vojenské jednotky v boji proti Turkom. Vojvoda je veliteľ obidvoch oddielov: alkarov ako aj alkarských mládencov a sám v turnaji nesúťaží. On sám je osobne zodpovedný za výkon a správanie alkarov a mládencov od ktorých je očakávaná bezvýhradná autorita voči vojvodovi. K jeho povinnostiam pripadá aj vydávanie formálneho príkazu, kedy sa turnaj odohrá a kedy sa majú účastníci turnaju zhromaždiť. Tiež vyhlasuje dátumy dvoch kvalifikačných závodov: *Bara*⁸⁹ a *Čoja*.⁹⁰ Mimo iných ďalších povinností na závere každého turnaja vyhlasuje víťaza. Jeho zástupca *alaj-čauš* je veliteľ alkarskeho oddielu. Na starosti má výberové skúšky ako aj koncipovanie zoznamu účastníkov turnaja pre vojvodu. Je priamo

⁸⁴ VESELÁ, Barbora.: Sinjská alka–vznik, vývoj a problémy. Bakalárska diplomová práca na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity na katedre balkanistiky. Brno 2011, str. 23

⁸⁵ *Vojvoda* je veliteľ alkarov a alkarských mládencov. Zastáva najčestnejšie miesto v celom spoločenstve

⁸⁶ *Alaj-čauš* je termín pochádzajúci z turečtiny. Pripadá veliteľovi alkarov, ktorý ma súčasne funkciu zástupcu vojvodu. V turnaji ide spravidla posledný.

⁸⁷ *Arambaša* je termín pochádzajúci z turečtiny. Služi ako označenie pre vodcu mládencov.

⁸⁸<http://www.alka.hr/upload/userfiles/files/PRAVILNIK%20O%20RADU%20I%20ORGANIZACIJI%20SKU PSTINE.pdf> 10.6.2015

⁸⁹ *Bara* má dva významy. Prvý je označenie lúky na Sinjskej nížine na ktorej zozbierané seno VAD používal na kŕmenie alkarských koní a predaj. Druhý priamo označuje skúšobnú hru ktorá sa odohráva dva dni pred samotným hlavným turnajom Alky.

⁹⁰ *Čoja* obdobne ako *Bara* v sebe nesie dva významy. Prvý hovorí o tkanine toho najkvalitnejšieho druhu z ktorej sú vytvorené niektoré časti výstroja. Druhý výklad znamená skúšobnú hru, generálku pred hlavným turnajom Alky.

v čele vedenia samotného turnaja. Keďže alaj-čauš sa sám účastní závodu má aj svojho zástupcu, ktorý dohliada nad Alkou keď on sám súťaží. *Barjaktar* je nosič vlajky, ktorý ide na koni v čele sprievodu. Je odprevádzaný sprievodom štyroch až šiestich alkarov ktorý majú meče vytiahnuté z puzdier. Vojvoda je sprevádzaný pobočníkmi s vytasenými mečmi ktorí prenášajú jeho rozkazy ďalej. Alkarskí mládenci reprezentujú obyčajných ľudí, ktorí bojovali po boku rytierov a veliteľov. Počas Alky mládenci zastávajú rôzne funkcie a počas sprievodu kráčajú ako samostatná entita. Ako prvý v čele kráča ich veliteľ, ktorý je vedúci celého mládeneckého oddielu. Medzi mládenkami sú dvaja nosiči vlajky a ďalší dvaja nosiči insígnií - tureckého štítu a niekoľkých ďalších insígnií o ktorých legenda vraví, že patrili samotnému tureckému *pašovi*.⁹¹ Súčasťou sprievodu sú dvaja paholci ktorý vedú na uzde vojvodovho náhradného koňa (*edek*) v plnom slávnostnom výstroji. Každý súťažiaci alkar, vojvoda a jeho zástupca *alaj-čauš*, nosič vlajky *barjaktar* a jeho niekoľkočlenný sprievod majú prideleného jedného alkarského mládenca.⁹²

Počas samotného turnaja Čestný súd (*Časni sud*), ktorý pozostáva z troch členov rozhoduje o prideľovaní bodov alkarom počas kvalifikačných závodov (*Bara a Čoja*) ako aj samotného hlavného turnaja *Alka*. Kandidátov na členov Čestného súdu vyberá zhromaždenie alkarov a alkarských mládenecov. Musí sa jednať o skúsených členov Rytierskej alkarskej spoločnosti, ktorý sú dobre oboznámený z alkarskými tradíciami, starými zvykmi, históriou Sinja a Cetinskej krajiny. Zaručujú sa za dodržiavanie Štatútu a pravidiel Alky nie len v rámci alkarskej spoločnosti ale aj celej Cetinskej krajiny.⁹³

Pre zúčastnenie sa na turnaji je potrebné aby záujemca spĺňal početné kritéria. Musí sa jednať o obyvateľa Sinja alebo Cetinskej krajiny výhradne mužského pohlavia. Musí byť známi svojou prácou a prínosom do spoločnosti nie len vo svojom rodisku ale aj v rámci celého kraja. Musí si ctiť tradície a hodnoty Alky a predávať ich na mladšie generácie. Je potrebné aby disponoval potrebnými znalosťami a ovládal zručnosti potrebné pri plnení danej funkcie. V neposlednom rade je dôležitá aj prirodzená vodcovská schopnosť.⁹⁴ Pre funkciu

⁹¹ Paša (turecky *pasa*) bol v Osmanskej ríši titul pre vysokých úradníkov a vojenských hodnostárov. Výraz pochádza z perzského *padišáhom*, teda vládca. Územie spravované pašom sa nazýva *pašalik*.

⁹² <http://free-st.t-com.hr/Sinj/rjecniktudica.html> 16.5.2015

⁹³ <http://www.alka.hr/page.asp?pageID=10> 16.5.2015

⁹⁴ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 74

alkara je nepochybne najdôležitejšie aby to bol skúsený jazdec ktorý je schopný obratne zachádzať kópiou aj pri rýchlom cvale.

3.2. Závodná dráha

Alka sa mimo niekoľkých v predchádzajúcom texte spomenutých výnimiek pravidelne koná v dnešnom historickom centre mesta Sinj. Závodná dráha (*trkalište*) sa nachádza v relatívne úzkej ulici v blízkosti sinjsko–splitskej cesty, ktorá sa v skoro priamej línii tiahne smerom k starej pevnosti s jemným stúpaním do svahu. Aj napriek novšie vbudovaným domom a uliciam v tesnom okolí závodnej dráhy majú pozorovatelia stále relatívne dobrý výhľad na celú udalosť vďaka tribúnam.

Miesto na ktorom sa nachádza závodná dráha bolo údajne vybrané kvôli svojmu významu počas tureckého obliehania. Práve v týchto miestach sa vraj sústredil najsilnejší turecký útok. Pred každým turnajom je na túto ulicu dovezených niekoľko ton piesku, ktorým sa pokryjú kamenné dlaždice. Činí sa tak z praktického dôvodu, aby sa vyhlo zraneniam koní pre ktorých je kamenný terén nevhodný na rýchly cval.

Obrázok č. 4.: Závodná dráha

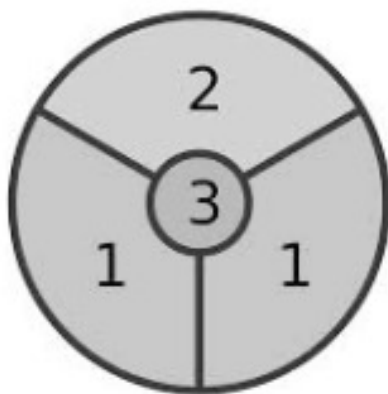
Dĺžka závodnej dráhy je od začínajúceho bodu (Biljeg) v blízkosti Veľkého Mosta vzdialená približne 160 metrov do miesta kde je kruh (alka) zavesený vo vzduchu na konopnom špagáte odkiaľ sa tiahne ďalších 150 metrov. Samotná ulica je dostatočne dlhá na

rýchly šprint koní, ale súčasne na svojom konci a začiatku dostatočne široká pre poskytnutie miesta pre oddych koní medzi jednotlivými súťažnými kolami. Vo vzdialenosti 160 metrov od štartovacieho miesta sú postavené dve vysoké drevené brvná na oboch stranách závodnej dráhy. Medzi nimi je natiahnuté konopné lano vo výške 332 cm odmerané od kruhu (alky) kolmo do stredu závodnej dráhy. Uprostred lana je drevené zariadenie s pružinami, ktoré drží upevnenú alku. Tá je upevnená dostatočne silno aby sa neuvoľnila pri slabšom kontakte s kópiou, ale súčasne dostatočne slabo aby sa uvoľnila pri priamom zásahu kopije. V prípade zasiahnutia alky, mládenec ktorý má za úlohu vešať alku sa postaví pod lano uprostred závodného poľa a nasadí nový kruh ktorý ma pripevný v páse. Jeho pomocník po pravej ruke ma za úlohu spúšťať, alebo zdvíhať lano podľa jeho pokynov a on za pomoci tyče zafixuje pohyb alky a súčasne premeria výšku v ktorej je zavesená.⁹⁵

Alku tvoji kruh ktorý je zložený z dvoch železných prstencov s vonkajším priemerom 13 cm a vnútorným 3,5 cm. Vnútorná obruč je s vonkajšou prepojený na troch miestach tak, že vytvára štyri nesúmerne veľké časti ktoré sa alkar pokúša z cválajúceho koňa zasiahnuť kopijou. V prípade že alkar zasiahne stredný a teda najmenší prsteň pripisuje si tri body (*punty*) čo je súčasne aj maximum. Celé publikum vtedy jasá a volá „*Srida!*“ čo v chorvátčine znamená stred. Zasiahnuť tento malý kruh ktorý je len o trochu širší ako samotná kopija je v plnom cvale skutočne veľmi náročné a body sa započítavajú iba ak kruh ostane až do dojazdu na alkarovej kopiji. Existuje aj možnosť pripísať si ďalšie tri extra body. Tie je možné získať jedine ak sa alkarovi podarí zasiahnuť stredný kruh a nasledovne vyhodíť alku do vzduchu a opätovne ju prebehnúť v prostrednom kruhu. Tento čin je považovaný za najvyšší výkon ktorý môže alkar predviesť. Súčasne je pre alkara aj veľmi riskantný keďže môže stratiť všetky body v prípade že po druhý krát stredový kruh nezasiahne. Ak alkar zasiahne horný diel tak sa mu pripočítavajú dva body a pri zasiahnutí ostatných dvoch častí po jednom bode. Ak sa alkarovi nepodarí zasiahnuť ani jednu z týchto častí alky, publikum zvolá „*Pogodak u ništa!*“ čo sa vo voľnom preklade dá preložiť ako zásah do prázdna. Každý alkar ma tri pokusy.⁹⁶

⁹⁵ JURÍČ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 76-77

⁹⁶ BALENOVIĆ, Vid.: Narodoznanstvo za više razrede srednjih škola. Zagreb 1941, s. 199

Obrázok č.5.: Alka s vyobrazením počtu bodov pridelených za zasiahnutie jednotlivých oddielov

Pre divákov sú po skoro celej dĺžke závodnej dráhy rozmiestnené tribúny z oboch strán. V priamej blízkosti miesta kde je zavesená alka sú postavené špeciálne kryté tribúny pre členov Čestného súdu, špeciálnych hostí, predstaviteľou miestnej správy, členov rôznych pozvaných organizácií, politických strán a chorvátskej vlády. V centre tejto tribúny je zvyčajne zavesená chorvátska vlajka a vedľa nej sú rozostavené v rade mladé dievčatá v miestnych krojoch. Naproti stojaca tribúna je určená predovšetkým pre novinárov a ďalších hostí Rytierskeho alkarského združenia.

3.3. Kroje Sinjskej alky

Už od počiatkov turnaja nešlo iba o súťaž mladých mužov, ktorý mohli demonštrovať svoje jazdecké schopnosti a umenie zaobchádzať s kopijou. Dôležitou súčasťou bol a naďalej ostáva samotný slávnostný sprievod ktorý každoročne sprevádza Sinjsku alku.

Pred samotným začiatkom turnaja si účastníci mimo tréningu pripravujú svoje kroje⁹⁷ a výstroj bez ktorej by sa nemohli udalosti zúčastniť. Každý predmet musí byť predpísaný pravidlami a musí sa nachádzať v perfektnom stave. Samotné kroje sú odlišné predovšetkým pre alkarský a mládenecký oddiel. Prirodzene aj v týchto skupinách sa kroje líšia podľa

⁹⁷ kroj je národný ľudový odev, ktorý vyjadruje identitu jeho nositeľa, ktorá je spojená s geografickou alebo historickou príslušnosťou. Súčasne môže indikovať sociálny, manželský alebo náboženský status. Takéto kostýmy sú často v dvoch podobách; tie určené na dennodenné nosenie a iné na špeciálne príležitosti a festivaly.

postavenia a funkcie účastníkov. Logicky čím významnejšiu pozíciu účastník zastáva tým honosnejší kroj.⁹⁸

Pri obliekaní im už tradične pomáhajú ženy. V prípade že alkar, alebo mládenec nemá matku pomáha mu pri obliekaní jeho žena alebo sestra. V výnimočných prípadoch sa tejto role môže ujať aj muž ale to len veľmi ojedinele. Ženy majú v ankarských domovoch významnú úlohu pretože sa traduje sa názor, že ich precízna pomoc pri odievaní je nenahraditeľná.⁹⁹

Mládenci majú na sebe ľudové sinjske kroje ktoré sa v etnologickej terminológii dajú zaradiť medzi dinárske kroje. Dinárske kroje, ako meno naznačuje pochádzajú alebo inak sa vyvinuli v tvrdých klimatických podmienkach Dinárskych hôr. Rozsiahle vápencové pohoria nechávali pre jej obyvateľov len málo úrodnej pôdy a ľudia sa väčšinou živili chovom dobytka, predovšetkým oviec. Všetko oblečenie mužské ako aj ženské bolo práve preto vyrábané z vlny. Výnimkou boli košele ktoré sa vyrábali z ľanu. Základnou charakteristikou košiel z tejto oblasti je to, že boli vyrábané iba z jedného kusu látky. Väčšinou boli zdobené farebnými výšivkami na hrudi a okolo rukávov. Košele boli po vzhľade veľmi identické ako aj pre mužov tak aj pre ženy, možno s malým rozdielom že mužské košele boli často kratšie.¹⁰⁰

Košele ktoré majú na sebe alkárski mládenci boli mierne pozmenené: rukávy sú stiahnuté v oblasti zápästia a upustilo sa od akýchkoľvek ornamentov. Jedinou ozdobou strieborné spony, zväčša v tvare kvetu vytvorené miestnymi remeselníkmi. Nohavice sú vyrobené z tmavomodrej hrubej, podomácky tkanej látky. Sú rovného strihu ktorý sa pri členkoch rozširuje. Nosia sa nízko nad bokmi a vreckami na stranách a ich zadné rozparky sú upevnené sponami. Na každodenné nosenie boli používané jednoduché spony zatiaľ čo na slávnostnejšie príležitosti ich vystriedali postríbené alebo pozlátené spony. Sýto červený tkaninový pás z vlny je niekoľko krát prepásaný okolo pásu. Ma nielen dekoratívnu ale aj veľmi praktickú úlohu. Nad tkaninovým pásom je upevnený kožený opasok za ktorým je možné ľahko zastrčiť pištole a nože. Opasky boli veľmi cenné, vyrobené z kvalitnej kože

⁹⁸ JURIĆ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 78

⁹⁹ VESELÁ, Barbora.: Sinjská alka–vznik, vývoj a problémy. Bakalárska diplomová práca na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity na katedre balkanistiky. Brno 2011, str. 37

¹⁰⁰ JURIĆ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 78

s dekoratívnymi vzormi. Boli vyrábané nie len remeselníkmi zo Sinja ale aj v susedných krajocho. Opasok je trvalý rys dinárskych kostýmov, ktorý bol rovnako ako zbraň pre horala nenahraditeľný. Nad bielou košeľou sa nosí červená vesta z plsteného materiálu. Predná časť je ozdobená kovovými tepanými platničkami a striebornými ornamentami ktoré sú lemované v striebornom opletení s kvetinovými vzormi. Ornamenty na vrchnej časti pozostávajú z trojuholníkových platničiek s vtlačenými kvetinovými vzormi. Spodná časť vesty je pokrytá radmi kovových ornamentov tvaru gombíkov, ktoré sú buď čisté alebo zdobené rytinami. Pri slávnostnejších príležitostiach je vesta doplnená striebornými kruhmi, ktoré štrngotajú pri pohybe umocňujú slávnostný dojem. Vesta býva ešte doplnená striebornými gombíkmi na jednej alebo oboch stranách. Gombíky stratili svoju pôvodnú ochrannú funkciu a stali sa iba ďalším dekoratívnym elementom na veste mládenca. Pochopiteľne nie všetci mládenci boli schopný zaobstarat' si takto bohato zdobené vesty a tak sa uspokojili so skromnejšími variantami.

Obrázok č. 6.: Vesta *momaka*

Mimo vyššie spomenutých viest mládencov existoval ešte ďalší typ viest nosený prosperujúcimi roľníkmi a v Alke nosených bubeníkmi, trubačmi, alkárskym mládencom ktorý vešal alku a jeho pomocníkom. Tá je vyrobená z tmavo modrej domácky tkanej hrubej látky vpredu zdobenej zlatými a striebornými výšivkami. Tento typ dekorácii bol typický pre levantínsku¹⁰¹ kultúru, ktorá bola do týchto krajov prinesená Turkami a ovplyvnila ľudové zvyky aj v Cetinskom kraji.¹⁰²

¹⁰¹ Levantíni sú rímskokatolícky kresťania, ktorí žili pod Osmanskou ríšou. Termín sa taktiež vzťahuje na ich potomkov žijúcich v modernom Turecku a Strednom východe.

¹⁰² JURÍČ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 84

Pokrývka hlavy pozostáva červenej plesnenej čiapky s dlhými čiernymi strapcami ktoré z nej visia. Červená pokrývka hlavy je jednou zo základných komponentov dinárskych krojov pre mužov a rovnako aj pre ženy. Je to starodávny kultúrny rys ktorý sa zachoval do dneška. Okolo čiapky je ovinutá dlhá, ručne vyrobená hodvábná alebo kašmírová vlnená stuha ktorá pripomína turban. Kašmírová stuha je červeno-hnedá s vtkanými vzormi v tvare pávieho chvosta, zatiaľ čo hodvábná stuha má výrazne farbené pruhy. Práve táto pokrývka hlavy v sebe nesie jasné odkazy na to, že dinársky kultúrny systém adoptoval črty odlišného kultúrneho prostredia a to tureckého.

Dinárske kroje mali tradične dve vrstvy „obuvi“ nad ktoré boli natiahnuté sandále. Postupom času sa počet vrstiev znížil a dnes alkárski mládenci majú na nohách iba obyčajné vlnené ponožky pod farebne zdobenými sandálmi. Sandále sú veľmi ľahké a praktické na chodenie po nerovnom teréne. Koža na podrážkach je z volov, zatiaľ čo vrchná časť je utkaná zo zmotaných pásov ovčej kože. Roľníci si ich väčšinou vyrábali sami ale predávali sa aj na trhoch. Zatiaľ čo kroje mláďencov boli skromnejšieho roľníckeho pôvodu, podomácky vyrobené kroje alkárskych rytierov vyjadrovali príslušnosť k vyššej spoločenskej vrstve. Rytierske kroje boli vyrábané z drahších kvalitnejších látok, šité a zdobené odbornými remeselníkmi. Alkar má na sebe miesto košeľe oblečený akúsi bielu bavlnenú spodnú blúzku ozdobenú striebornými sponami pokrývajúce hrud' a chrbát. Alkarova vesta je krátka a jej predná strana je bohato zdobená ornamentami – hustá výšivka zoradená horizontálne ako aj vertikálne, ukončená na krajoch slučkou. Vyšité vlnky a girlandy dokončujú výzdobu. Opasok je vyrobený z hodvábu s farebnými pruhmi, poväčšine zelené, červené a biele. Je dosť široký a dlhý kvôli tomu, aby ho bolo možné niekoľkokrát omotať okolo pásu. Nohavice sú vyrobené z tmavomodrej plstenej alebo vlnenej látky. Ak sa pozrieme na staršie fotografie zistíme, že od tridsiatych rokov minulého storočia sa ich dizajn vôbec nezmenil, možno až na trochu kratšiu dĺžku ktorá teraz siaha po členky. Predná časť nohavíc ma dekoratívne výšivky s geometrickými kvetinovými vzormi, ktoré naberajú obrysy prevrátenej praslice. Rytieri majú nad vestou oblečené rúcho *dolman*¹⁰³, ktoré je vyrobené z rovnakého materiálu ako nohavice. Vpredu je otvorené a nezapnuté napriek tomu že od vrchnej časti až po pás je na jeho pravej strane rad strieborných gombíkov. Spodná časť je v tvare písmena

¹⁰³ dolman (od tureckého *dolaman* „rúcho“) je termín, ktorý sa používal pre označenie dlhého a voľného oblečenia s úzkymi rukávami a otvorom v prednej časti. Väčšinou bolo nosené Turkami.

„I“ aby neprekážala pri sede na koni. Výšivky na rúchu koordinujú s tými na alkarovej veste. Ako pokrývku hlavy ma alkar vysoký klobúk kužeľovitého tvaru z vrchu vyčnievajúcim perím bielej volavky. Na nohách majú obuté jazdecké čižmy, ktoré majú na vrchnom okraji žltý alebo strieborný strapec a zo zadnej strany na podpätku ostrohy. Tento kroj má na sebe okrem alkarov aj nosič vlajky. Vojvoda ma oblečený veľmi podobný kroj s tým rozdielom, že jeho je ešte viac zdobený a celý v žlto-zlatej farebnej kombinácii a vesta z tmavého červeného zamatu. Ako vravia domáci „vojvoda je celý v zlatom“. Veliteľ alkarov *alaj-čauš* má oblečený krátky plášť a jeho vesta je trochu odlišná alkarskej. Nohavice a plášť sú z čierneho zamatu s tureckými výšivkami.

Obrázok č. 7.: Detaily alkarovho plášťa

Vyššie popísaný vzhľad alkarských krojov odpovedá ich dnešnej vizuálnej podobe. Sledujúc ich hrdých nositeľov človeku nedá nezamyslieť sa nakoľko a ako sa tieto kroje zmenili počas storočí existencie Alky. Na najstaršej existujúcej soche venovanej Alke (1833), teda jedno storočie neskôr po jej založení sa jasne píše, že každý jazdec musí mať oblečený historický národný kroj, na hlave klobúk s perím alebo kvetmi, čižmy a meč v boku. Pre mládenca bolo povinné mať ľudový kroj s červenou pokrývkou hlavy, turbanom a červeným pásom. Táto informácia potvrdzuje že alkar bol oblečený v národnom kroji zatiaľ čo mládenec iba v ľudovom. Zmeny krojov u mládencov môžu byť sledované od 18. storočia kedy sa Alka začala pravidelne organizovať. Naopak odev alkarov je úplne iná záležitosť. Pri porovnávaní skíc ktoré sa datujú až do 18. a 19. storočia, je zjavne vidieť že alkarská uniforma z 18. storočia sa vzťahovala iba na mužov imania z vyšších spoločenských vrstiev.

Ako také sa stali uniformou pre dalmatínskych dôstojníkov v službách benátskeho *dóžaťa*.¹⁰⁴ K hlavným zmenám vo výzore alkarských krojov dochádzalo v období kedy boli nosené na dennodennej báze. Až po asociácii krojov výlučne s Alkou, prestalo dochádzať k zmenám v ich vzhľade a boli zakonzervované pre budúce generácie.¹⁰⁵ Alka preto nepochybne nesie zásluhu za zachovanie týchto krojov po celé stáročia až dodnes. Bez tohto turnaju je len málo pravdepodobné, že by sme k nim mohli aj naďalej každoročne bezprostredne vzhliadať.

3.4. Zbrane Sinjskej alky

Kroje alkarov a mládencov, plné ornamentov v bohatých farebných paletách sú dopĺňané širokou škálou bojových zbraní. Predpísaný vzhľad pôvodného alkarského výzbroja môžeme nájsť na skiciach vtedajších umelcov akými boli napríklad Antun Barač alebo Vincent Poiret. Výzbroj v kontraste s krojmi prešla počas svojej storočnej existencie omnoho väčšími zmenami. Zapríčinené to bolo predovšetkým úrovňou náročnosti reprodukcie poškodených, prípadne stratených zbraní. Tie boli v istých prípadoch nahradzované reprodukciami, ktoré boli ľahšie vyrátateľné. Tieto zmeny zapríčinili, že dnešná kolekcia alkarskej výzbroje neobsahuje zbrane, ktoré boli predtým používané v minulosti. Zbrane z kolekcie pochádzajú prevažne z 18. a 19. storočia s výnimkou tureckých mečov a štítov ktorých pôvod sa datuje do neskoršieho 17. storočia. Výroba a dekorácia zbraní mala pre mužov ktorým patrili veľký význam. Svedectvo rafinovanej dekorácie bolo pochopiteľne jasným ukazovateľom sociálneho a ekonomického statusu. Výzbrojová kolekcia obsahuje meče, oštepky, *yagatany*¹⁰⁶, obušky, rôzne druhy pištolí a pušiek. Presne tak ako sa kroje alkarov odlišujú od krojov mládencov, tak sa aj odlišujú aj zbrane, ktoré nesú. Mládenci majú za pásom vsunutý *yagatan*. Tento nôž má svoj pôvod v Ázii odkiaľ bol do týchto oblastí prinesený Turkami. Mládenci si ešte nesú pušku. Vodca mládencov *arambaša* zvyčajne nesie na pleciah kratšiu nabíjaciu pušku ako mládenci, zatiaľ čo nosič vlajky nesie štít. Tento štít je perzského pôvodu a datuje sa do neskoršieho 17. storočia. Legenda vraví že tento štít ktorý reprezentoval hrdosť a moc tureckého pašu bol Turkom ulúpený práve počas slávneho obliehania mesta Sinj. Tento štít je nesmierne cenný keďže je vyrobený z figových vetiev

¹⁰⁴ dóža (od latinského *dux* „vodca“) je historický titul vladára v niektorých republikách na Apeninskom polostrove, predovšetkým Benátskej a Janovskej republike. V Benátkach sa titul používal v 7. – 18. storočí

¹⁰⁵ JURIĆ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 90

¹⁰⁶ *yagatan* je typ noža alebo krátkej dýky ktorá bola používaná od polovice 16. do konca 19. storočia. Bola rozšírená predovšetkým v Osmanskej ríši a v oblastiach pod jej bezprostredným vplyvom.

pokrytých červeným hodvábam a ozdobený medenými a arabeskovými ornamentami. Samotný alkarský rytieri majú meče väčšinou zasunuté na stranách v páse. Meč je pri konci mierne zatočený a má takisto orientálny pôvod. Pri postupe Turkov sa rozšíril na Balkáne a stal sa povinným vybavením pre ľahkej kavalérie. Najdôležitejšou súčasťou vyzbroja alkara je jeho kopia dlhá 290 až 300 cm. Tie boli v minulosti používané predovšetkým ako zbrane ale stali sa súčasťou rôznych súťaží a hier. Kopia je vyrobená z dreva s veľmi špicatým zakončením a kopom uprostred. Za spomenutie stojí aj signalizačná zbraň z alkarskej zbierky, ktorá bola vyrobená v 18. Storočí v miestnej kováčskej dielni.¹⁰⁷ Tieto zbrane slúžili na signalizáciu blížiaceho sa nepriateľa a boli vystreľované zo strategického bodu na vrchole pevnosti. V dnešných dňoch sa signalizačné zbrane používajú aj pri Alke. Zo starovekej pevnosti v meste Sinj môžu diváci počuť výstrely ktoré signalizujú začiatok Alky, výnimočné výkony rytierov a vyhlásenie víťaza.

3.5. Deň turnaja

Deň konania Sinskej alky je stanovený na prvú augustovú nedeľu v prípade že sa nestanoví inak. V tomto toku sa od 7. do 9. augusta sa koná výročná už 300. alkarská slávnosť, ktorá bude dopresádzaná veľkými slávnosťami.¹⁰⁸

Približne štyri mesiace pred začiatkom Alky sa začínajú perspektívni účastníci plne pripravovať na turnaj. Na tréningoch sa nacvičuje nie len samotný súťažný cval ale aj slávnostný pochod. S blížiacim sa súťažným dňom sa rytieri presúvajú na turnajovú závodnú drahú (*trkalište*), kde začínajú s pravidelnými tréningami. K nim sa minimálne štyri dni pred začiatkom turnaja pripoja aj mládenci. Oficiálne alkarské slávnoti sa začínajú dva dni pred samotnou hlavnou nedeľnou *Alkou* a to poslednými dvoma nácvikmi *Barou* a *Čojou*. Tie sú realizované úplne rovnako ako hlavná ceremónia až s výnimkou ceremoniálneho sprievodu a dobrovoľnej hudby. Víťazi týchto dvoch oficiálnych nácvikov získavajú pamätné prstene a niekoľko metrov drahej tkaniny ako symbol ich víťazstva.¹⁰⁹ Súčasťou výhernej ceny je aj obdarovanie víťazov istým finančným obnosom. Po skončení závodu všetci súťažiaci

¹⁰⁷ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 73-98

¹⁰⁸ <http://www.alka.hr/?lang=en> 20.7.2015

¹⁰⁹ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Beograd 1987, s. 110-111

prechádzajú mestom spoločne s víťazmi, ktorí nesú symboly svojej výhry až do svojich domov.

Obrázok č. 8.: Slávnostná lóža

Deň hlavného turnaja Alky sa začína výstrelom zo signalizačnej zbrane (*mačkula*) z tamojšej pevnosti. Po uliciach mesta sa začne rozliehať hudba a alkari sa začnú zhromažďovať na Sinjskej pevnosti, kde si pripomínajú slávne víťazstvo Sinjanov nad tureckou armádou. Po popoludní nasleduje ďalší signál ktorý tento krát oznamuje účastníkom ako aj celému mestu, že je čas na posledné prípravy pred zahájením turnaja. Dve hodiny pred začiatkom Alky začínajú bubeníci a trubači zvolávať účastníkov Alky a ich mládencov, aby sa zhromaždili v plnej slávnostnej výstroji a výzbroji. Za zvuku hudby a sprievodu ostatných účastníkov Alky sa *alaj-čauš* s alkarmi a *arambaš* s mláďencami odoberajú k vojvodovi do Alkarského paláca. Vojvoda pred odchodom na závodnú dráhu kontroluje pripravenosť účastníkov podľa záväzných pravidiel Štatútu Sinjskej alky. Od Alkarského paláca sa sprievod presúva ku kostolu Panny Marie Sinjskej, kde svojej patrónke pokľaknutím vzdajú úctu. Sprievod pokračuje smerom k závodnej dráhe. Včele je *arambaša* za ktorým sú nastúpene dva rady mládencov a zástupca arambašu, ktorého nasledujú bubeníci a trubači. Ich nasleduje *barjaktar* na koni so štítom za ktorým dvaja mládenci za uzdy vedú vojvodovho náhradného koňa Edeka. Za nimi nasleduje vojvodov pobočník na koni s vytaseným mečom

a samotný vojvoda nasledovaný dvojradom alkarov na koňoch s kopijami. Po príchode na *trkalište* vojvoda pristúpi k slávnostnej lóži a rozoznie sa chorvátska národná hymna. Vojvoda prednesie pripravený krátky prejav v ktorom pripomína divákovi históriu a zmysel Sinjskej alky a na záver vyzve alkarských rytierov aby zaujali svoje miesta na štartovacej drahé.¹¹⁰ Po tom sa *alaj-čauš* presvedčí že všetko je podľa pravidiel a pristúpi k vojvodovi. K celému publiku a vojvodovi nahlas prednesie: „Vojvoda, všetko je pripravené na závod.“ a ten mu odpovie: „Nech teda prvý závod začne.“¹¹¹ Opäťovne sa *trkalištom* rozoznie hudba a začne predvádzanie účastníkov. Po tomto predstavení sa začína prvé súťažné kolo z celkových troch. Až aklar precvála závodnú drahú a trafi alku svojou kopijou musí sa vrátiť pred lóžu kde spustí kopiju spolu s alkou dole, pozdraví sa a podá kopiju svojmu vedľa stojacemu mládencovi a až potom spoločne odkračajú na koniec závodnej dráhy. Prvé kolo sa končí návratom všetkých alkarov a mládencov na začiatok *trkališta* za sprievodu hudby a potlesku divákov. Nasledovné dve kola prebiehajú v úplne rovnakom duchu.

Obrázok č. 9.: Alkari pochodujú *trkalištem*

Víťazom alky alebo teda *slavodobitníkom* sa stane ten alkar ktorý získa najviac bodov (*punatov*). Pokiaľ sa stane že dvaja alebo dokonca aj viacerí alkari majú rovnaký počet bodov závod sa predlžuje pokiaľ jeden z nich nezíska viac bodov. Na konci posledného kola vojvodov pobočník pristúpi k vojvodovi a oznámi mu ktorý alkar získal najvyšší počet bodov.

¹¹⁰ Statut Viteškog Alkarskog društva u Sinju. Sinj 1997, s. 13

¹¹¹ Statut Viteškog Alkarskog društva u Sinju. Sinj 1997, s. 13

Ten mu slovami: „Prived' mi víťaza“ nariadi aby víťazného alkara priviedol a následne na kopiju víťaza nasadí chorvátsku trikolóru (*plamenac*).¹¹² Za zvukov streľby z *mačkule* je víťazovi odovzdaná zlatá alka a jeho pomocníkovi, mládencovi strieborna. Víťaz následne prechádza cez mesto v čele slávnostného sprievodu a zdraví okolostojacich jasajúcich divákov na ceste do Alkarského paláca. Na záver turnaja ho celý sprievod odprevádza k jeho domu. Týmto gestom sa celý turnaj zakončí.¹¹³

Slavodobitnikom tohtoročnej jubilejnej 300. Sinjskej alky sa stal Frano Ivković. Alkarski vojvoda Ante Vučić ho vyhlásil víťazom so ziskom ôsmich *punatov*. Patrónka Sinjskej alky a prezidentka Chorvátskej republiky Karoliny Grabar Kitarović mu odovzdala zlatým prsteňom s chorvátskym erbom a finančnú výhru vo výške 40 tisíc kun.¹¹⁴

¹¹² http://www.alka.hr/scroll_page.asp?groupID=8&lang=en 27.7.2015

¹¹³ JURIC, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s.140-144

¹¹⁴ <http://www.dnevno.hr/vijesti/hrvatska/pocinje-300-sinjska-alka-stigli-su-grabar-kitarovic-mamic-karamarko-janica-kostelic-821574> 10.7.2015

Záver

Predkladaná práca si stanovila za cieľ spracovať tému Sinjskej alky do podoby vhodnej aj pre nezainteresovaného čitateľa. O to sa pokúsila kladením dôrazu na čitateľnosť textu pri jej spracovaní. Pri písaní textu som sa snažila zasadiť výklad Sinjskej alke do historického a kultúrneho kontextu krajiny pre uľahčenie pochopenia dejinného vývoja tejto oblasti. Samozrejme v práci nebolo opomenutá dôležitosť odbornosti textu. To je demonštrované využívaním odborných termínov, ktoré sú ale doplnené definíciami a taktiež aj čerpaním z prednej odbornej literatúry týkajúcej sa tejto téme.

Tu sa dostávam k hlavnému problému ktorému som musela pri vytváraní práce celiť. Dostupnosť materiálov alebo publikácii venujúcich sa Sinjskej alke je na územiach Českej a tak aj Slovenskej republiky fakticky nejednotná. S pochopením nevyhnutnosti získať tieto zdroje som absolvovala študijnú návštevu Univerzity v Záhrebe, kde sa mi dostalo prístupu k väčšiemu množstvu publikácii. Všetky získane materiály som musela prekladať do svojho materinského jazyka čo proces vytvárania práce podstatne sťažovalo. Najväčšou výzvou bola práca s textami Jure Simića, ktoré obsahovali veľké množstvo archaických slov a v chorvátskom kontexte boli pre mňa často úplne nezrozumiteľné.

Sinjska alka v tomto roku oslávila svoje jubilejne 300. výročie čo je jasným dôkazom jej významu pre a miestnych obyvateľov a aj pre chorvátsku kultúru. Spojená s odkazom slávnej výhry nad tureckým vojskom v roku 1715 je pre obyvateľov symbolom odvážnosti a bojovnosti ich predkov a predstavuje významný element ich identity.

V súčasnosti je Alka otvorená širokej verejnosti, ale vo svojich prvopočiatkoch sa jednalo o výlučne miestnu udalosť. Jej prvé kontakty so širšou verejnosťou sa viažu k osobe rímskonemeckého cisára Františka II. Ten svojou návštevou a podporou Sinjskej alky prispel k propagácii turnaja. Popularita Sinjskej alky sa s plynúcimi rokmi postupne zvyšovala, ale bola bezprostredne závislá na finančnej podpore a na politických náladách v krajine. Práve tu sa ukázalo, že Alka je do značnej miery využívaná na interpretáciu aktuálnych spoločenských a politických nálad. Ďalší rozbor politickej angažovanosti v rámci Sinjskej alky by bol už ale nad rámec tejto práce, no nepochybne by sa jednalo o viac než zaujímavú a vďačnú tému.

Najdôležitejšiu časť tejto práce tvorí jej posledná kapitola ktorá sa venuje podrobnejšie spôsobu organizácie Rytierskeho ankarského spoločenstva rovnako ako aj rôznym druhom slávnostných krojov, slávnostnej výzbroje a výstroja. Táto časť spadá viac do etnologického výskumu a je dopĺňaná mnou vytvorenými sprievodnými obrázkami. Tie dopĺňujú podrobnejší popis spomínaných základných elementov Sinjskej alky a ukazujú čitateľovi konkrétnu vizuálnu stránku tohto slávneho turnaja.

Za významnú časť práce považujem pokus o zachytenie priebehu hlavného dňa slávností a to nedeľnej Alky. V nej mi ide o úplné zachytenie priebehu turnaja a to od výstrelu *mačkule*, ktorá oznamuje oficiálny začiatok cez priebeh a organizáciu jednotlivých závodných kôl turnaja až do jeho konca zakončeného odprevádzaním *slavodobitnika* k jeho rodnému domu. V tejto kapitole sa pokúšam aj o vysvetlenie pravidiel hry čo najjednoduchším, ale súčasne aj najpresnejším spôsobom. Aj tu sa opätovne pokúšam o ľahkú čitateľnosť a zrozumiteľnosť textu hlavne pri náročnejšom popise vzhľadu ozdobných alkarských krojov a zbraní.

V práci som došla sme k záveru, že Alka zaujíma veľmi významné miesto v chorvátskej tradičnej kultúre a so súčasným nasmerovaním verím, že takéto miesto zastane aj v kontexte celoeurópskom. Tomuto trendu nasvedčuje už aj samotné zvýšenie prestíže Sinjskej alky zápisom do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Samotné Chorvátsko silnou angažovanosťou v turizme podporuje zviditeľnenie Sinjskej alky aj mimo Chorvátska, samozrejme otázne zostáva čo táto popularita prinesie pre samotný turnaj a ako ho ovplyvní. Na túto otázku ale budeme vedieť odpovedať s určitosťou až v budúcnosti.

Táto práca si v úvode vztýčila za cieľ byť možným zdrojom informácii o Sinjskej alke pre aj pre širšiu domácu verejnosť. Za použitia rôznych vyššie spomínaných zdrojov som sa stanovený cieľ pokúsila splniť. Výsledkom je predkladaná práca ktorá sa snaží poskytnúť obecnější pohľad na turnaj Sinjskej alky a nezameriavať sa iba výhradne na jeden aspekt skúmania. Ide skôr o ucelené predstavenie základných historických poznatkov a elementov Sinjskej alky, ktoré ju sprevádzajú už počas troch storočí jej existencie.

Zoznam použitej literatúry

Pramene

Gradski muzej Sinj. Arhivska grada – Alka 19. I 20. Stoljeće

Rozhovor s Križanom Tadić, Sinj 6.8.2013

www.alka.hr

www.dnevno.hr

www.euraxess.hr

www.ferata.hr

www.free-st.t-com.hr

www.sinj.com

www.slobodnadalmacija.hr

www.solin.hr

www.youtube.com

Primárna literatúra:

FORTIS, Alberto.: Put po Dalmaciji. Zagreb

JURIĆ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987

JURIĆ, Šime.: Sinjska Alka. Informativni vodič po Cetinskoj krajini. Zagreb 1965

LJUBIČIĆ, Boris.: Alka 1715. Sinj 2001

LOŠEVIĆ, Ante.: Sinj i Cetina u starohrvatsko doba. Split 1996

MARKOVIĆ, Ivan.: Sinj i njegovo slavje. Zagreb 1898

MARKOVIĆ, Mirko.: Dalmacija stanovništvo i naselja. Zagreb 2005

MIMICA, Bože.: Dalmacija u moru svjetlosti: povijest Dalmacije od antike do kraja XX.st.. Rijeka 2004

SOLDO, Josip.: Sinjska spomenica 1715-1965. Sinj 1965

Sekundárna literatúra

BALENOVIĆ, Vid.: Narodoznanstvo za više razrede srednjih škola. Zagreb 1941

de LAET, Sigrfied J., HERRMANN, Joachim.: History of Humanity: From the seventh cenury B.C. to the seventh century A.D.. UNESCO 1996

DZINO, Danijel.: Illyricum in Roman Politics, 229 BC-AD68. New York 2010

GUNJAČA, Stjepan.: O dalmatinskim alkama. 1933

HUIZINGA, Johan.: Homo ludens: A study of the play-element in culture, London 1980

KOZLICA, Ivan.: Alka u politici a politika u Alki: Sinjska alka i ratovi dvadesetog stoljeća. Zagreb 2014

MARKOVIĆ, Mirko.: Hrvatska na starim zemljovidima. Zagreb 2002

Statut Viteškog Alkarskog društva u Sinju. Sinj 1997

VESELÁ, Barbora.: : Sinjská alka–vznik, vývoj a problémy. Bakalárska diplomová práce na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity na katedre balkanistiky. Brno 2011

VUKUSIĆ, Anna-Marija.: U sridu: sjećanje, pamćenje i život Alke. Zagreb 2013

VULETIĆ, Bruno: Tito i Sinjska alka. Bělehrad 1987

Články uverejnené na internete

BUGARIN-BUGI, Velimir: Sinjska Alka: od igre do identiteta, 16. prosince 2008,
<http://sredisnjabosna.blog.hr/2008/12/1625705948/sinjska-alka-od-igre-do-identiteta.html> 14. 6. 2015

PAŠTAR, T.: *Alkar igrali za cara Franju i caricu Karolinui*, Slobodna Dalmacija, 22. apríl 2015,
<http://m.slobodnadalmacija.hr/Dalmacija/Najnovije/tabid/297/articleType/ArticleView/articleId/285814/Default.aspx> 14.6.2015

PAŠTAR, T.: Defileom najavili 300. Alku: kompletna alkarska povorka po prvi put na glavnom zagrebačkom trgu, Slobodna Dalmacija, 28.júl 2015,
<http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/259541/Default.aspx> 28.7.2015

Zoznam obrázkov:

Obrázok č. 1.: JURÍČ, Dušan.: The Alka Tournament of Sinj. Belehrad 1987, s. 27

Obrázok č. 2.: http://www.alka.hr/scroll_page.asp?groupID=6 17.5.2015

Obrázok č. 3.: Súkromná fotografia

Obrázok č. 4.: Súkromná fotografia

Obrázok č. 5.: Súkromná fotografia

Obrázok č. 6.: Súkromná fotografia

Obrázok č. 7.: Súkromná fotografia

Obrázok č. 8.: Súkromná fotografia